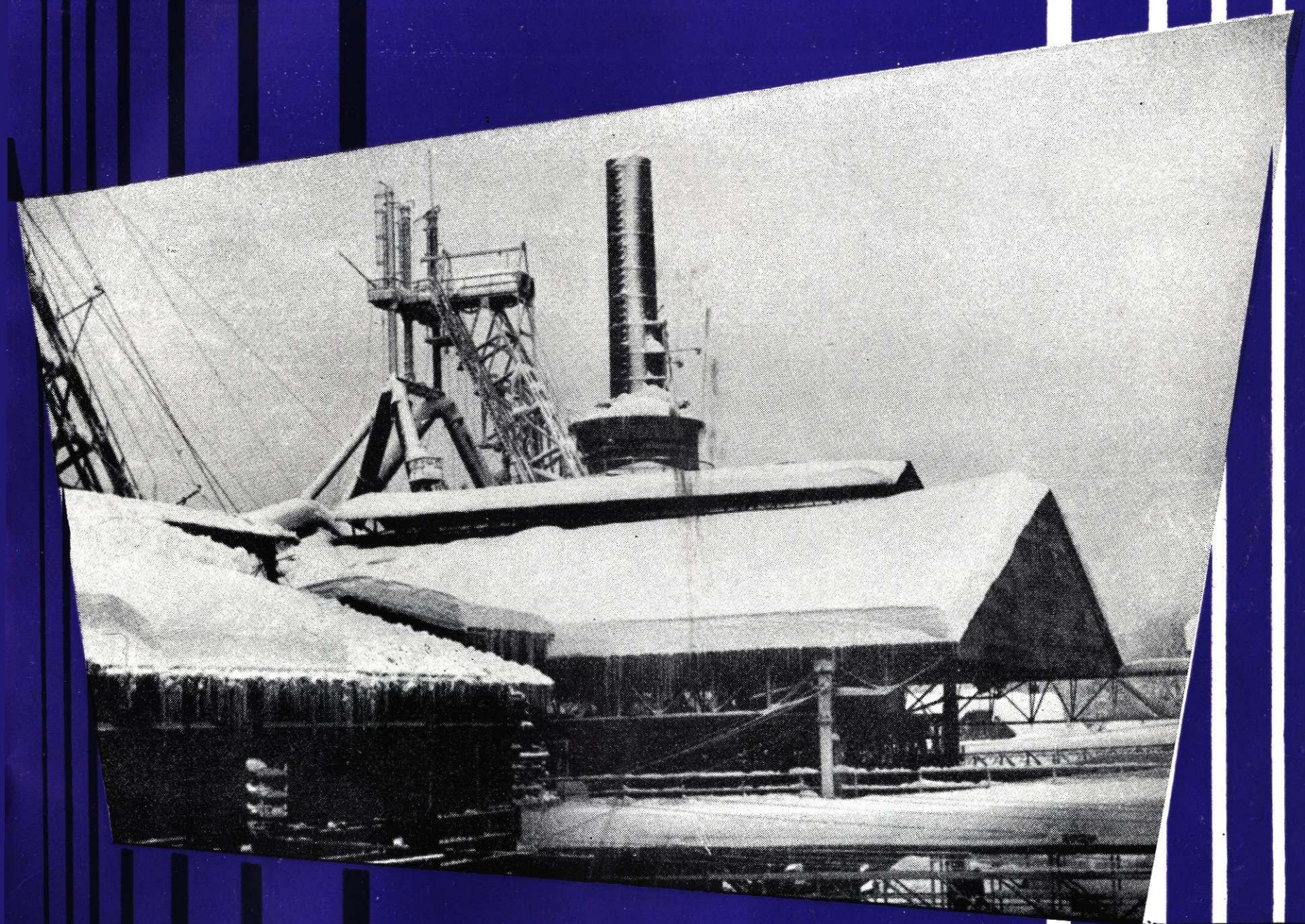
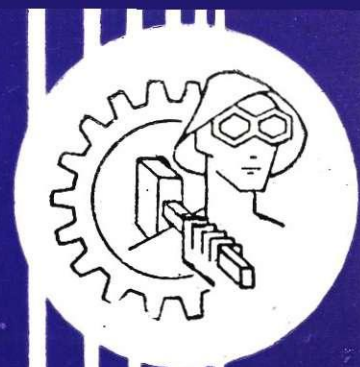

ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
ŽELEZARNE JESENICE LETO 7

FEBRUAR 1958

ŠT. 2

VSEBINA 2. ŠTEVILKE

Dr. France Prešeren: Zdravljica

Živahna predvolilna dejavnost v jeseniški občini

Jeseniški komunisti o svojem delu

Tov. Popit med komunisti naše Železarne

Sklepi 8. rednega zasedanja DS dne 29. januarja 1958

Lep primer iznajdljivosti naših jermenarjev

Izdelava opeke iz plavžne žlindre

Martinarna 1953—1958

Izlet na Vršič

Razgovor med obratnim zdravnikom in zavarovancem

Pomembnosti in značilnosti zakona o delovnih razmerjih

Beseda mladih železarjev: Vtisi s VI. kongresa LMJ

Trojanski konj

Roparji

Kratka zgodovina NOB na Gorenjskem

Za smeh

Kultura in prosveta

Revija godb in pevskih zborov na Jesenicah

Šport

Delavsko zimske športne igre Železarne Jesenice

Naši tekmovalci na zimskih športnih igrah metalurgov
v Zenici

Vesti

DOKTOR
FRANCE PREŠERN
ZDRAVLJICA

PRIJAT'LJI, OBRODILE
SO TRTE VINCE NAM SLADKO,
KI NAM OŽIVLJA ŽILE,
SRCE RAZJASNI IN OKO,
KI VTOPI
VSE SKRBI,
V POTRTIH PRSIH UP BUDI!

KOMU NAJPRED VESELO
ZDRAVLJICO, BRAT'JE, Č'MO ZAPET?
BOG NAŠO NAM DEŽELO,
BOG ŽIVI VES SLOVENSKI SVET,
BRATE VSE,
KAR NAS JE
SINOV SLOVEČE MATERE.

V SOVRAŽNIKE Z OBLAKOV
RODU NAJ NAŠ'GA TREŠČI GROM;
PROST, KO JE BIL OČAKOV,
NAPREJ NAJ BO SLOVENCEV DOM,
NAJ ZDROBE
NJIH ROKE
SI SPONE, KI JIH SE TEŽE!

EDINOST, SREČA, SPRAVA
K NAM NAJ NAZAJ SE VRNEJO;
OTROK, KAR IMA SLAVA,
VSI NAJ SI V ROKE SEŽEJO,
DA OBLAST
IN Z NJO ČAST
KO PRED, SPET NAŠA BOSTA LAST!

BOG ŽIVI VSE SLOVENKE,
PRELEPE, ŽLAHTNE ROŽICE;
NI TAKE JE MLADENKE
KO NAŠE JE KRVI DEKLE;
NAJ SINOV
ZAROD NOV
IZ VAS BO STRAH SOVRAŽNIKOV!
MLADENČI, ZDAJ SE PIJE
ZDRAVLJICA VAŠA, VI NAŠ UP;
LJUBEZNI DOMAČIJE
NOBEN NAJ VAM NE VSMRTI STRUP;
KER ZDAJ VAS
KAKOR NAS,
JO SRČNO BRANIT KLICE ČAS!

ŽIVE NAJ VSI NARODI,
KI HREPENE DOČAKAT' DAN,
DA, KODER SONCE HODI,
PREPIR IZ SVETA BO PREGNAN,
DA ROJAK
PROST BO VSAK,
NE VRAG, LE SOSED BO MEJAK.

NAZADNJE SE, PRIJAT'LJI,
KOZARCE ZASE VZDIGNIMO,
KI SMO ZATO SE ZBRAT'LI,
KER DOBRO V SRCU MISLIMO;
DOKAJ DNI
NAJ ŽIVI
VSAK, KAR NAS DOBRIH JE LJUDI!

V zadnji številki našega lista smo v uvodnem članku seznanili naše bralce z novico, da bomo v marcu volili nove ljudske poslance. Iz vseh krajev naše države prihajajo poročila o tem, kako se volivci pripravljajo na predvidene volitve. Tudi v naši občini ne zaostajamo. V zadnjih dneh meseca januarja so bili na področju naše občine prvi zbori volivcev. Na teh zborih so volivci v živahnih razpravah predlagali vrsto predlogov z namenom, da občinski ljudski odbor po možnosti reši najbolj nujne komunalne probleme (razsvetljava, vodovod, kanalizacije, šolski prostori, stanovanja ipd.). Poleg tega pa so bili izvoljeni tudi delegati za kandidacijske konference, ki so za nas novost, kajti dosedaj jih ni bilo. Tako so predlagali v republiški zbor 71 delegatov, v republiški zbor proizvajalcev 82, v zvezni zbor 35 in zvezni zbor proizvajalcev 27 delegatov.

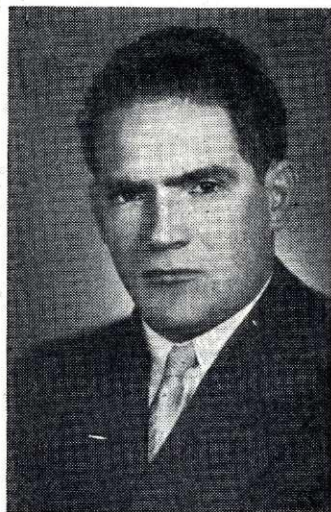
Kakor prvi zbori volivcev, tako so bile tudi kandidacijske konference zelo zanimive. Delegati, izvoljeni na zborih volivcev z vseh področij naše občine, so živahno razpravljali o ljudeh, ki naj bi jih predložili kot nove ljudske poslance.

V republiški zbor sta bila v 43. volilnem okraju predlagana tovariš Dimnik Maks in Brun Berti, v 44. volilnem okraju pa Stare Dušan in Treven Franc. Za območje naše Železarne smo prav tako imeli dve kandidacijski konferenci. V obratih na Jesenicah so v republiški zbor proizvajalcev predlagali predsednika upravnega odbora Železarne Jesenice, tov. Joža Ulčarja in tov. Feldina Mirka. V tovarni na Javorniku in ostalih podjetjih na Jesenicah pa so predlagali Berganta Jožeta, delavca iz Javornika in Peternelja Ivana, železniškega uslužbenca Jesenice.

V zvezni zbor je bil predlagan predsednik občinskega ljudskega odbora Kranj, tov. Vinko Hafner, za kandidata ljudskih poslancev v zvezni zbor proizvajalcev pa bosta kandidirala tov. Talar Franc in Arh Franc.

Te dni so bili tudi drugi zbori volivcev, ki so imeli nalogo potrditi predlagane kandidate v zvezno in republiško ljudsko skupščino. Kakor na prvih, tako so tudi na teh zborih volivcev državljani govorili predvsem o tistih problemih, ki so življenjskega pomena za slehernega občana v jeseniški občini. Zlasti je bilo govora o gradnji prepotrebnih stanovanj, o mlečni restavraciji, ki je na Jesenicah še nimamo itd. Člani občinskega ljudskega odbora in Občinskega komiteja ZKS pa so volivcem govorili o jugoslovanski gospodarski politiki, kakor tudi o doseženih rezultatih dela občinskega ljudskega odbora Jesenice za dobo zadnjih dveh let. Volivci so prejeli ob tej priliki tudi nekaj odgovorov na vprašanja in zahteve iz prejšnjih zborov volivcev.

Živahna predvolilna dejavnost v jeseniški občini

Hafner Vinko

Treven Franc

Hafner Vinko, rojen je bil leta 1920 v Stražišču pri Kranju v delavski družini. Pred vojno je bil zaposlen kot delavec v tekstilni tovarni „Jugobruni“ v Kranju, od koder je bil leta 1940 odpuščen zaradi sodelovanja v naprednem delavskem gibanju. Nato je delal kot progovni delavec na železnici. Leta 1940 je bil sprejet v Komunistično partijo.

Za osvobodilno gibanje je začel delati v začetku okupacije in je nosilec „Partizanske spomenice 1941“. V partizanih je bil večinoma na Gorenjskem, kjer je bil član Pokrajinskega komiteja KPS in sekretar mladinskega vodstva za Gorenjsko. Kasneje je bil na Dolenjskem in Štajerskem ter je bil nazadnje politkomisar XVIII. divizije. Zaradi aktivnega sodelovanja v NOB so mu Nemci že leta 1942 ustrelili kot talce mater, brata in sestro. Po osvoboditvi je bil predsednik Okrajnega ljudskega odbora Kranj, nato pa več let pomočnik predsednika republiškega Sveta za zakonodajo. Od leta 1953 je predsednik Občinskega ljudskega odbora Kranj. Dve dosednji mandatni dobi je bil poslanec republiške ljudske skupščine LRS. Aktivno je sodeloval v delu Stalne konference mest Jugoslavije ter je bil dalj časa član predsedstva in je še sedaj član gospodarskega odbora. Je član Okrajnega komiteja ZKS in Okrajnega odbora SZDL Kranj.

Troven Franc, rojen 8. oktobra 1912 na Javorniku, po poklicu delovodja, član ZK od leta 1944. V NOV je bil od aprila 1944.

Že v mladih letih je odšel na delo v Železarno Jesenice. Tu je sam okusil takrat kapitalistično izkoriščanje. V času okupacije je pomagal NOP vse do vstopa v NOV.

Po osvoboditvi se je ponovno zaposlil v Železarni. Na terenu se je udeleževal vseh političnih akcij, zlasti pa je delal na kulturno-prosvetnem polju. Imel je več raznih funkcij tudi v sindikatu. Bil je eden prvih predsednikov delavskega sveta v Železarni Jesenice in član okrajnega zbora proizvajalcev. Štiri leta je bil član Centralnega odbora sindikata Železarne. Od leta 1955 je bil član ObLO. Sedaj je predsednik Občinskega ljudskega odbora Jesenice, član Sveta za kulturo in prosveto OLO Kranj, član Sveta Svobod in prosvetnih društev Jesenice. Poleg tega ima še vrsto drugih funkcij, v katerih je vse po osvoboditvi aktivno delal.

Brun Berti, roje dne 27. septembra 1923 na Hrušici. Po poklicu metalurški tehnik, zaposlen v Železarni Jesenice. Je član Zveze komunistov, član ObLO in OLO Kranj, predsednik občinskega in okrajnega sveta za delo in delovne odnose, predsednik terenskega odbora SZDL Hrušica, član občinskega odbora SZDL, član odbora DPD „Svoboda“ Hrušica in član uprave Športnega društva.

Tovariš Brun Berti izhaja iz delavske družine in je že v otroških letih doživljal razne neprijetnosti, ki so jih kapitalistični lastniki naše Železarne povzročili delavcem v takratnem režimu.

Od spetembra 1944 je bil v NOV, kjer je bil v začetku 1945. leta sprejet v SKOJ in je politično aktivno delal med borci. Po demobilizaciji iz NOV v decembru 1946 se je takoj aktivno vključil v delo političnih in množičnih organizacij, v katerih z vso zavestjo in predanostjo deluje kot član Zveze komunistov. Posebno se je odlikoval kot predsednik odbora Socialistične zveze delovnih ljudi na Hrušici, kjer je dokazal, da mu je edini cilj socialistična preobrazba delovnih ljudi. S svojo nesebičnostjo in požrtvovalnostjo nenehno deluje v borbi za socialistični napredek, tako na gospodarskem kot na družbeno-političnem področju.

Dimnik Maks, rojen 12. oktobra 1916 na Rečici pri Bledu, stanujoč na Jesenicah. Po poklicu je strojni tehnik, zaposlen v Železarni Jesenice kot šef konstrukcijskega biroja. V NOV je bil od septembra 1944 je član Zveze komunistov, tajnik Občinskega odbora UROJ in gospodar planinskega društva Jesenice.

Izhaja iz delavske železničarske družine. Po šolanju je bil nekaj časa brez posla in je skoro dve leti delal razna dela vse do odhoda k vojakom. Potem je bil sprejet v KID Jesenice na prakso in pozneje v službo. Leta 1941 je bil ujet od Nemcev in odpeljan v Nemčijo do leta 1942, nakar je bil odpuščen in v Mariboru zaprt kot talec. Nato se je na pritisk zaposlil kot strojni risar. Poleg svojega dela je pomagal NOP vse do vstopa v NOV. Po demobiliziranju je nastopil službo v Železarni. Leta 1943 je bil premeščen po službeni potrebi v Zenico, kjer je zavzemal vidno mesto na gospodarskem polju. Leta 1954 pa je ponovno prišel v Železarno Jesenice. Na terenu se je politično udeleževal v organizacijah, pravitko pa tudi v tovarni.

Peternelj Ivan, rojen dne 17. januarja 1920 na Dovjem, stanujoč na Jesenicah, je po poklicu strojnik, zaposlen kot šef kurilnice na Jesenicah. Ima 4 meščanske in 3 razrede strojne mornariške šole. V NOV je bil od leta 1944. Je član ZK in je predsednik sveta za šolstvo pri ObLO Jesenice.

Tov. Peternelj Ivan izhaja iz delavske družine. V socialistični izgradnji je revolucionaren, precej odločen in resnega značaja. Ima voljo do svojega dela in je zelo aktiven v našem družbenem življenju. Kot politični aktivist zastopa interese delavskega razreda, za kar je tudi priljubljen v kolektivu železničarjev. Ima dobro avtoriteto v okolici, kjer dela in živi, posebno zato, ker je skromen, pošten in politično razgledan na gospodarskem in političnem polju.

Do lanskega leta je bil član Občinskega ljudskega odbora Jesenice, kjer je pokazal veliko aktivnost in prizadevnost v reševanju splošnih občinskih problemov, na katere je gledal z vso svojo resnostjo.

Stare Dušan, rojen 24. februarja 1928 na Blejski Dobravi. Izhaja iz delavsko-obrtniške družine. Po poklicu je uslužbenec Železarne Jesenice. Je član Zveze komunistov. V NOV je vstopil januarja 1944. leta. Po demobilizaciji 1. 1947 je bil v službi pri Ministrstvu za socialno skrbstvo LRS, nekaj časa na TNZ v Ljubljani, nato je bil tajnik krajevnega odbora v Žirovnici, pozneje pa je bil v službi v Železarni na Jesenicah. Zadnji dve leti je študiral na srednji ekonomski šoli v Kranju, po šoli pa se je ponovno zaposlil v Železarni. Sedaj je član Občinskega komiteja Zveze komunistov in podpredsednik občinskega ljudskega odbora Jesenice.

Ulčar Jože, rojen 21. aprila 1925 na Bledu, po poklicu metalurški tehnik, je zaposlen kot asistent na Elektro-peči v Železarni. V NOV je bil od leta 1943. Je član Zveze komunistov, član delavskega sveta in predsednik upravnega odbora Železarne Jesenice in član mestnega odbora UROJ na Bledu.

Ulčar Jože izhaja iz delavske družine. Že kot 16-letni mladenič je sodeloval s prvim partizanskim gibanjem. Po vstopu v NOV aprila 1943 si je s svojo aktivnostjo pridobil zaupanje ter čez dva meseca postal član Partije, v juniju 1943 pa sekretar partijske organizacije v udarnem vodu II. bataljona Gorenjskega odreda. V oktobru 1943 je odšel na Koroško, kjer je v najtežjih pogojih deloval kot aktivist ter bil član Okrožnega komiteta KPS Celovec. V začetku 1944. leta je postal komisar Zapadno-Koroškega odreda, nato pa komandant odreda in končno komandant vseh naših edinic na Koroškem in kot tak tam delal do osvoboditve. Po osvoboditvi se je do demobilizacije v letu 1948 nahajal v raznih naših edinicah. Po demobilizaciji se je aktivno vključil v delo ter povsod, kjer je bil, pokazal vzor borca za socialistično izgradnjo. S svojo požrtvovalnostjo si je pridobil zaupanje in kot tak deloval v raznih političnih in drugih organizacijah. Zadnji dve leti uspešno vodi delo Upravnega odbora Železarne Jesenice.

Feldin Mirko, rojen dne 8. junija 1931 v Caglinu na Hrvaškem, stanujoč v Radovljici, je po poklicu metalurški tehnik, zaposlen kot starejši konstruktor v Železarni Jesenice. V NOV ni bil, je član ZK iz zbora proizvajalcev ObLO Jesenice.

Tovariš Feldin Mirko izhaja iz delavske družine in je med okupacijo pomagal NOP, čeprav je bil še zelo mlad.

Po osvoboditvi se je vključil aktivno v delo za napredek naše socialistične družbe. Posebno aktivno je deloval med ljudsko mladino in je bil zato tudi večletni član mladinskih komitejev v Železarni in občini Jesenice. V vseh političnih in drugih funkcijah nesebično in požrtvovalno dela, pravtako pa je vzoren na svojem delovnem mestu. Mladinska organizacija in organizacija Socialistične zveze delovnih ljudi ga je predlagala kot kandidata za ljudskega poslanca v republiški zbor proizvajalcev v volilni enoti Železarna Jesenice.

Arh Franc, roj. 29. novembra 1916 v Stari Fužini je po poklicu ključavničar in izhaja iz delavske družine. Član ZK je od leta 1944. V NOV je stopil 31. januarja 1944. Je sekretar OOKZ, član okrajnega komiteta ZKS Kranj, član centralnega in obratnega delavskega sveta, član upravnega odbora Železarne Jesenice in član Glavnega odbora SZDL Slovenije. Do sedaj je bil poslanec v zveznem zboru proizvajalcev. Poleg teh funkcij ima še druge dolžnosti. V vseh teh funkcijah je aktivno in požrtvovalno delal od osvoboditve do danes.

Taler Franc, roj. 9. novembra 1920 v Sorici, okraj Kranj, izhaja iz delavske družine. Po poklicu je delavec. Član Zveze komunistov je od leta 1945, v NOV je aktivno sodeloval od leta 1944, sedaj pa je sekretar sindikata metalurgov in rudarjev FLRJ v Beogradu.

Takoj po osvoboditvi je aktivno delal v sindikalni organizaciji in sicer na KSS in sindikatu ZJ, od koder je bil poslan v enoletno sindikalno šolo v Beograd. Po vrnitvi iz šole je bil ponovno poslan na KSS, od tam pa po potrebi premeščen na Republiški sindikalni svet, nato pa na Centralni odbor sindikatov metalurgov Jugoslavije, kjer je še sedaj kot sekretar Centralnega odbora sindikata metalurgov in rudarjev Jugoslavije.

V stari Jugoslaviji se je predvsem bavil s planinstvom. Oče in družina so bili zelo napredni, sodelovali so v štrajkih, zaradi česar je bil oče dolgo časa brezposlen. Posledice pomanjkanja v družini so tudi vplivale na prerano smrt očeta. Tako je tov. Franci kot najstarejši sin ostal dolgo časa hranitelj številne družine. To je bil tudi vzrok, da ni preje odšel v partizane s katerimi je sodeloval že od začetka NOB.

Bregant Jože, rojen dne 26. februarja 1914 v Zg. Luši, stanujoč Žirovnica, je po poklicu valjavec, zaposlen kot vodilni valjavec v Železarni Jesenice. Ima osnovno šolo. V NOV je bil od leta 1944. Je člana ZK, član Okrajnega in občinskega komiteja ZKS, sekretar OOKZ Žirovnica in sodnik porotnik.

Poleg teh funkcij ima še druge važne dolžnosti, v katerih je zelo agilen, kljub temu, da je preobremenjen. Vse skozi po vojni je bil odločen pristaš socialistične graditve, posebno pri poglobljanju našega delavskega in družbenega upravljanja. V svojem delu vedno zastopa interese delavskega razreda. Je dobro razgledan v političnem in gospodarkem oziru. Med delovnim kolektivom in na terenu je priljubljen zaradi osebne skromnosti, poštenosti in tovarištva ter ima dober ugled. V svojem delovanju ni ma lokalističnih tendenc in vedno gleda probleme kot celoto in jih tudi pravilno tolmači v svoji okolici.

JESENIŠKI KOMUNISTI O SVOJEM DELU

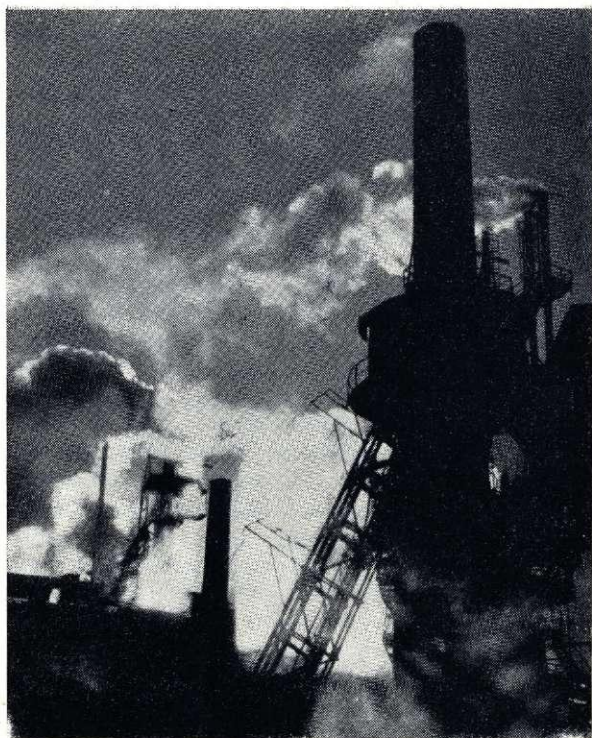
V nedeljo, dne 19. januarja 1958, je bila v veliki dvorani Delavskega doma pri Jelenju redna partijska konferenca za območje jeseniške občine. Poleg izvoljenih delegatov za to konferenco iz vseh krajev občine so se konference udeležili tudi številni gostje, med njimi član CK ZKS, tov. Stane Kavčič in sekretar Okrajnega komiteja ZKS, tov. Franc Popit.

Konferenca je potrdila delo dosedanjega občinskega komiteja in izvolila novo partijsko vodstvo oz. občinski komite, ki šteje 26 članov.

Obširno poročilo o delu komunistov v jeseniški občini in pa o delu samega občinskega komiteja ter osnovnih organizacij je podal sekretar, tov. Ivan Saksida. Odločili smo se, da našim bralcem posredujemo nekaj misli iz referata in ostalih razprav. Tovariš Saksida je govoril v uvodu svojega poročila o zunanjepolitičnih dogodkih in omenjal tako imenovano hladno vojno kot tvorbo blokvske politike. Blokvska politika stremi za tem, da z različnimi novimi oblikami oboroževanja doseže protitež za psihološki pritisk na množice nasprotnega bloka in da izgradi politično premoč s pozicije sile. Prav gotovo je, da nosijo precejšnjo odgovornost zato prav ljudje, ki sedijo na vodilnih mestih v teh blokkih. Takšen način seveda ne ustreza, kajti zadnji čas je, da bi ti ljudje dokončno uvideli resnico, ki se izraža v tem, da pri morebitni prihodnji vojni ne bo zmagovalcev, niti premagancev, edini rezultat bi bil le uničenje civilizacije in ljudi na zemlji.

V nadaljevanju poročila se zlasti omenja novoletno poslanico predsednika republike tov. Tita, ki opozarja med drugim tudi na to, da ne bi smeli dolgo odlašati sestanaka voditeljev na najvišji ravni. Tovariš Tito pravi, da bi je 12. ura, kar promeni, da bi morali s sklicanjem takšne konference pobiti, udeležiti pa bi se je morali najvišji predstavniki velikih in malih narodov.

Poročilo je nadalje podrobnejše seznanilo zbrane komuniste z gospodarsko situacijo v občini. Tako komunisti kakor tudi ostali prebivalci naše občine

Motiv z železarskih Jesenic Foto Jaka Čop

dostikrat kritično razpravljajo o nekaterih gospodarskih preblembih naše občine. Vendar se vidi, da so te kritične pripombe pogosto rezultat enostranskega gledanja na situacijo, ali pa, da gotovi ljudje zelo slabo ali pa sploh ne poznajo gospodarskega položaja v naši občini. Tako negodovanje lahko pripelje do določene pasivizacije in v precejšnji meri vpliva na nezdravo in negativno politično situacijo na področju občine pa tudi izven nje. Vsi ti ljudje, ki kritično ocenjujejo naš gospodarski položaj, pozabljajo na dosežene uspehe v preteklih povojnih letih, prav tako pa ne upoštevajo dejstva, da je socialistična skupnost investirala za razvoj industrije v naši občini 14 milijard dinarjev, kar pomeni $\frac{1}{3}$ vseh sredstev LRS. Prav je, da opozorimo tudi na povečanje vrednosti osnovnih sredstev, s katerimi razpolagajo naša podjetja. Tu bi cmenili samo Železarno, kjer je vrednost osnovnih sredstev porasla od 160 milijonov v letu 1945 na 16 milijard v letu 1957. Vzporedno s tem se je povečal tudi brutto dohodek, ki je znašal v lanskem letu nekaj nad 26 milijard dinarjev. Te številke so veliko večje, če jih primerjamo s porastom narodnega dohodka. Pri različnih razpravah o gospodarskem položaju bi morali upoštevati tudi dejstvo, da smo v dvanajstih povojnih letih prehodili razvojno pot od centraliziranega administrativnega sistema, ki je bil neizbežen in je imel tudi svoje posledice, pa vse do delavskih svetov in komun, ki danes pomenijo novo obdobje v naši socialistični graditvi. Vedeti je treba, da je to razvojni

pojav, ker v novi obliki ni mogoče kar čez noč presaditi tudi novih družbenih odnosov. V takih razmerah se je razvijalo celotno jugoslovansko gospodarstvo in vzporedno s tem tudi naše lokalno.

Za pravilno gospodarjenje v občini je potreben perspektivni plan, ki bo moral predstavljati osnovo razvoja občine. Takšnega plana oziroma načrta doslej nismo imeli, zato tudi nismo najboljše izkoristili vseh razpoložljivih sredstev. Zaradi tega bo važna in pomembna naloga novoizvoljenega občinskega ljudskega odbora pa tudi ostalih podjetij v naši občini, da takšen plan izdelajo. V nadaljevanju svojega poročila je tov. sekretar omenil še volitve v nedavne občinske ljudske odbore in poudaril, da imajo prebivalci naše občine polno zaupanje v komuniste, saj je v obeh zborih 54 članov ZK ali 72%. Rezultati volitev potrjujejo dejstvo, da se je naš komunalni sistem že precej utrdil in imajo delovne množice vanj tudi zaupanje. Da je bila udeležba na volitvah zadovoljiva, je v precejšnji meri vplivala dvojna kandidatura in omogočena tajnost volitev. Ugotavljamo, tako je dejal tovariš sekretar, da smo pravilno ocenili razpoloženje množic s tem, da smo omogočili večjo izbiro kandidatov, volivci pa so pokazali ob volitvah veliko zanimanje in zrelo presojo pri izbiri kandidatov. K temu naj dodamo še to, da je sedanji ljudski odbor po svojem sestavu mlajši od prejšnjega, povečalo pa se je tudi število žena — odbornic od 1 na 3.

K razpravi se je oglasilo večje število članov Zveze komunistov, med njimi tudi tov. Noč Tine, Bergant Jože, Kavčič Ivan, Stare Dušan, Kovač Aleksander, Treven Franc, Markelj Slavko in član CK ZKS, tovariš Kavčič Stane. Govorniki so razpravljali o problemih naše občine na osnovi podatkov, ki so bili navedeni v poročilu tov. sekretarja. Zlasti pomembna je bila razprava tov. Staneta Kavčiča. Le ta je omenil, da se je razprava orientirala predvsem na komunalne probleme jeseniške občine. Pri reševanju problemov je treba vedno upoštevati javno mnenje in zbrati zadostno število predlogov, te pa je treba temeljito analizirati. Vsekakor je treba do teh problemov zavzeti enotno stališče in v tej smeri še naprej reševati probleme. Prav bi bilo, da se dokončno dogovorimo o tem, ali je združevanje trgovskih podjetij pravilno in koristno. Po mnenju tovariša Kavčiča bi se dalo združevati predvsem tista podjetja, ki doslej niso bila rentabilna. Vendar moramo biti pri odločanju zelo pozorni in nikoli enostranski. Tovariš Kavčič je govoril še o cenah obrtnim uslugam. Te so v jeseniški občini razmeroma visoke, kar pomeni, da je povpraševanje veliko večje kot ponudba. V ilustracijo je navedel dejstvo, da pride na Jesenicah na eno obrtno podjetje 123 potrošnikov, v okrajnem merilu pa le 79. Ob zaključku svoje razprave je tov. Stane Kavčič še enkrat opozoril na enotnost pri odločanju o tem, kakšna naj bo stanovanjska izgradnja v bodoče. Na vsak način se bo treba odločiti, ali bomo zgradili stanovanja v centru ali pa, da bomo pospeševali individualno gradnjo na podeželju.

Tovariš Brun Berti je v zaključni besedi opozoril na upoštevanje javnega mnenja. Tudi skrbi za delovnega človeka bo odslej treba posvečati večjo pozornost, kajti le tako bomo lahko govorili o povečanju proizvodnje v naših podjetjih. Delo potrošniških svetov ni bilo zadovoljivo, saj ljudem vse premalo pojasnjujemo, zakaj so cene živilskim artiklom tako visoke. Omenil je tudi zbere volivcev v posameznih krajih in terenih naše občine. Le ti so važni in pomembni, kajti preko njih lahko se seznamimo s celotno problematiko naše občine.

TOV. POPIT MED KOMUNISTI NAŠE ŽELEZARNE

Ne samo na stroje, tudi na
ljudi je treba misliti

V zadnjih dneh januarja je bila na Jesenicah redna letna konferenca ZK Železarne Jesenice. Kakor občinske so se tudi te konference poleg delegatov iz vseh obratov Železarne udeležili številni gostje, med njimi tudi sekretar Okrajnega komiteja ZKS, tov. Popit Franc.

Zelo obširno je bilo poročilo sekretarja o organizacijski problematiki dela komunistov v našem podjetju, o skrbi komunistov za delo za mladino pa tudi na področju dela sindikalne organizacije, o liku komunista, zlasti pa odgovornosti komunistov za svoje delo, tako v tovarni kot tudi izven nje. Tu in tam se še vedno opazi pasivnost nekaterih članov ZK. Ta je seveda popolnoma odveč. V prihodnje bomo morali doseči tudi boljše medsebojno sodelovanje komunistov iz posameznih obratov v Železarni.

Poročilo je bilo obširno pa tudi dovolj tehtno za razpravo. Večurne razprave se je udeležilo 14 članov. Govorili so o številnih organizacijskih problemih in pri tem poudarjali dosežene uspehe v lanskem letu ter grajali pomanjkljivosti v posameznih obratih. Zanimiva je bila razprava sekretarja Okrajnega komiteja ZK, tov. Popita, ki je opozoril na enotnost dela vseh komunistov. Tov. Popit je dejal med drugim: „Danes veliko kritiziramo, vendar pa vse premalo poudarjamo dosežene uspehe pri svojem delu. Ti uspehi niso majhni, zlasti še v primeru jeseniške Železarne, saj je bila v lanskem letu dosežena zadovoljiva proizvodnja, oziroma proizvodne naloge niso bile samo dosežene, temveč tudi presežene. Velik porast proizvodnje nam pri-

znajo celo ekonomisti v inozemstvu, kljub temu, da na razvoj naše Jugoslavije ne gledajo najbolj rožnato.“

Tov. Popit je govoril tudi o premijah in analitični oceni delovnih mest. Dejal je, da bo nosila odgovornost prav partija in sindikalna organizacija, če bo analitska ocena v podjetju slabo izvedena. To velja tudi za premijski pravilnik. Potrebno je, da se komunisti kar najbolje spoznajo s situacijo in prevzamejo neko odgovornost, z namenom, da bo notranja politika v podjetja takšna, kakor si jo želimo. Naloga partijske in sindikalne organizacije v tovarni je in bo, da pojasnjujejo delovnim ljudem, s kolikšnimi sredstvi razpolagamo, potrebni pa so tudi ustrezni predlogi, kako in na kakšen način bi ta sredstva najbolje izkoristili.

V tovarni je treba napraviti red, potrebna pa je tudi disciplina. S takšnim mnenjem se bo strinjal sleherni delavec, ki dela na svojem delovnem mestu. Razumljivo pa je, da delovni proces v tovarni zahteva disciplino in odgovornost. Ljudi zato ne more biti v tovarni mesta anarhiji. Ob zaključku

svoje razprave je tov. Popit govoril še o naši trgovini, cenah in obrtniških uslugah.

V razpravi je sodeloval tudi predsednik DS, tov. Peter Zbontar, ki je opozoril na vedno večjo rast in napredek organov delavskega upravljanja: „Komunisti morajo imeti enotno mišljenje, ne glede na to, da je v vsakem sistemu več mišljenj, ki pa ne smejo biti v škodo celotni akciji. Prav v naši Železarni mora biti v letošnjem letu akcija kar najbolj enotna, da bomo dosledno izkoristili vsa razpoložljiva sredstva. Doslej smo mislili le na stroje, toda žal smo pozabili na skrb za delovnega človeka. V letošnjem letu mislimo vložiti čimveč sredstev za gradnjo novih stanovanj. Tako politiko bo v tem letu zastopal tudi CDS v Železarni, zato pa bo potrebna tudi pomoč vseh komunistov v Železarni.“

Sekretar TK ZKS in predsednik DS Železarne Jesenice sta v razpravi pojasnila nekaj vprašanj v zvezi z odhodom glavnega direktorja tov. Milana Kristana na novo službeno mesto, ostali govorniki pa so razpravljali o organizacijskih vprašanjih Zveze komunistov v Železarni.

Skupna proizvodnja v % v januarju 1958

Blagovna proizvodnja v % v januarju 1958

Pogled na tovarno s Stare Save Foto Jaka Čop

Sklepi 8. rednega zasedanja DS

dne 29. januarja 1958

1. Pri sestavi poslanice na državne organe, v kateri se predlaga, naj se s predpisi odredi, kakšna poročila izvenzakonskih predpisov naj gospodarske organizacije posameznim drž. organom dostavljajo, sodelujeta predsednik tarifne komisije, tov. Hutar in predsednik finančne komisije, tov. Komljanec.

2. Pripombe komisije za plan pri DS na dopolnitve proizvodnega plana se akceptirajo.

3. Predlog glavnih normativov za plan 1958 se sprejme z nalogo, da se vpelje v podjetju sistem zasledovanja normativov in da se na podlagi ugotovitve in izsledkov normativi ustale.

4. Delavski svet sprejme smernice za plan prodaje, plan uvoza in izvoza ter plan oskrbovanja in njihovo realizacijo za leto 1958.

5. Delavski svet naroča, da se pravila našega podjetja prilagodijo novemu zakonu o delovnih razmerjih in tudi predpisom, ki so v zadnjem času izšli. V pravilih naj bodo omenjeni vsi pravilniki, ki jih bo sprejelo naše podjetje.

6. Sestavi se enoten pravilnik o HTZ službi za celotno podjetje s tem, da obveljajo že uveljavljeni pravilniki, kakor za livarje, visoke peči, žerjavovodje itd.

7. Sestavi naj se pravilnik o delovnih odnosih v podjetju, disciplinski pravilnik za poslovanje disciplinske komisije in ostalih disciplinskih orga-

nov. S področja plačnega sistema pa je treba vse pravilnike prilagoditi sedanjim predpisom.

8. Pri sestavi pravil in pravilnikov se konzultirajo predsedniki obstoječih komisij, organizacijske, tarifne itd., nakar odgovorni uslužbenci pri upravi podjetja pravilnike sestavijo. Ti pravilniki se predložijo v diskusijo komisiji, članom kolektiva in preko UO v sprejem Delavskemu svetu.

9. V disciplinsko komisijo se imenujejo:

Rebolj Anton, kot predsednik; Kunčič Vinko, kot njegov namestnik; Pulec Stanko, kot član; Valentar Franc, kot njegov namestnik; Noč Martin, kot član; Jamnik Anica, kot njegov namestnik.

10. V komisijo za sklepanje in odpovedi delovnih razmerij se imenujejo:

Sest Davorin, kot predsednik; Golba Rado, kot njegov namestnik; Horjak Franc, kot član; Stana Ivan, kot njegov namestnik; Svetina Anton, kot član; Krušič Stanko, kot njegov namestnik.

11. V komisijo za reševanje pritožb zoper disc. odločbe direktorja in drugih pooblaščenih oseb se imenujejo:

Šetinc Martin, kot predsednik; Omejc Rudolf, kot njegov namestnik; Adam Stanko, kot član; Krmelj Slavko, kot njegov namestnik; Škedelj Alojz, kot član; Cerkovnik Štefka, kot njegov namestnik.

V disciplinsko sodišče in v komisijo za reševanje pritožb zoper disc. odločbe direktorja in pooblaščenih oseb imenuje sindikat podjetja po enega člana in namestnika.

12. Delavski svet se strinja, da Železarna Jesenice pristopa kot član k poslovnemu Združenju jugoslovanskih železarn v Beogradu.

13. Delavski svet se strinja, da pristopa Železarna Jesenice kot član k Savezni industrijski komori v Beogradu.

14. Delavski svet sprejme poročilo o sestanku komisije za kadre pri Udruženju in poročilo personalne službe.

15. Delavski svet imenuje v komisijo za šolstvo pri Združenju jugoslovanskih železarn tov. Bruna Viktorja, za namestnike pa tov. Sitarja in tov. Dolinreja Andreja.

16. Delavski svet sklene, da se program koriščenja amortizacije za zamenjavo v višini 702.015.606 din potrdi, vendar bo upravni odbor glede na obstoječa sredstva odobral posamezna dela, ki bodo izvedena na račun amortizacije in to iz razloga, ker gotove situacije še niso jasne.

17. Za postavitev žičarskih strojev v predelovalnih obratih se za izdelavo fundamenta odobri 350.000 din iz fonda prostega razpolaganja.

18. Predlog za prenos trafo-postaje na obrat Kreda Radovna se obravnava po komisiji za vzdrževanje pri DS in ga ta predloži v razpravo DS na prihodnjem zasedanju.

19. Delavski svet pooblašča upravo podjetja, da sestavi resolucijo, ki naj bo podkrepljena z obširno računsko dokumentacijo glede na iztrošenosti naših naprav, z namenom, da se oblastnim organom prikaže stvarno stanje v podjetju v zvezi s koriščenjem amortizacijskih sredstev. Taka resolucija se predloži komisiji za vzdrževanje v razpravo DS.

20. Občinskemu ljud. odboru Jesenice se brezplačno odstopita dva dobro, a delno amortizirana pisalna stroja.

21. Ukine se dajanje regresa za stroške centralne kurjave v stan. hiši Tomšičeva 8 in Obrtniška 1 z veljavnostjo 1. februarja 1958.

tovarna usnja v Slovenskih Konjicah. Ugotovljeno je bilo, da se je jermen preveč vlekel in ga je bilo treba krajšati, na ta način pa so se povečali zastoji pri delu, večji pa je bil tudi izpad proizvodnje.

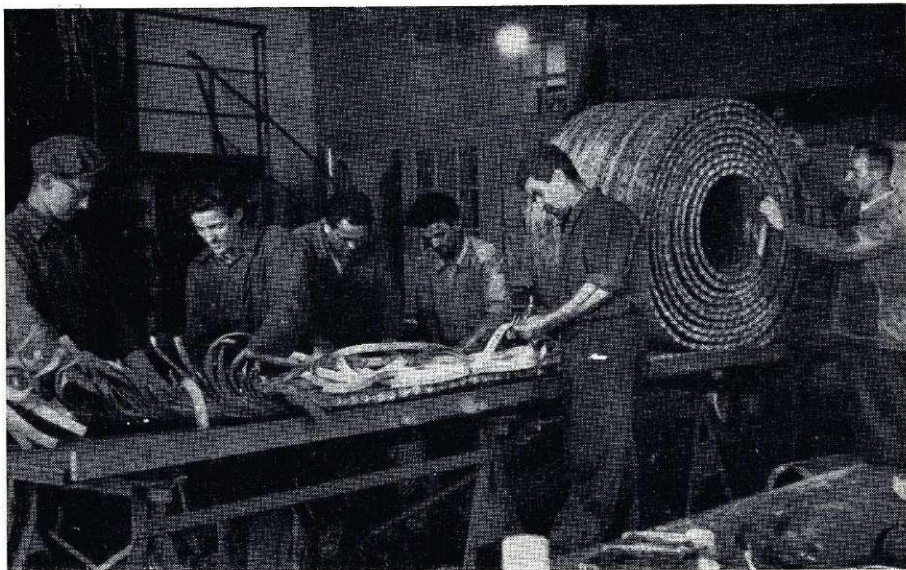
Delovodja jermenarne je imel pred leti priliko ogledati si pogonske naprave pri nekem podjetju, ki jih je dobavila neka italijanska firma. Delovodja je pri tem ogledu ugotovil, da so bili pogonski jermeni izdelani na poseben način, ki je bil doslej nam še ne poznan.

Tov. Gabrijel je upošteval dejstvo, da mora imeti pogonski jermen za našo žično valjarno vzdržljivost na poteg 11 kg/mm². Predlagal je, da bi jermen izdelali kar doma po načinu „Magaldi“. To je patentirani način izdelave pogonskih jermenov firme, ki nam je svojčas tudi dobavljala takšna jermena. V današnjih časih bi uvažanje pogonskih jermen predstavljalo za naše podjetje trošenje precejšnjih deviznih sredstev, zato so naši delavci v jermenarni z navdušenjem sprejeli predlog tov. Gabrijela in se lotili dela, kakor kaže naša slika.

Po novem načinu je jermen izdelan iz številnih stremen, vrezanih iz kromove kože, ki stojijo pokonci, po pet in pet skupaj, speti pa so z žebli brez vsakega lepljenja. Na ta način lahko izdelamo jermen poljubne dolžine in debeline. V našem primeru ima jermen 30 mm debeline. Sestaviti je bilo treba precej stremen, kajti izgotovljeni jermen tehta 550 kg. Predvideno je bilo, da bodo naši delavci —

Lep primer iznajdljivosti naših jermenarjev

izdelovanje novega jermena
v jermenarni
Foto Franc Torkar

V zadnjih letih predstavlja poseben problem za žično valjarno pogonski jermen pri progah 320 in 270 Ø, ki jih žene vodna turbina. Pogonski jermen tehta nič manj kakor 550 kg. Znano je, da je trajna doba vsake naprave zagotovljena le nekaj časa, potem pa jo je treba zamenjati ali obnoviti. Tako je bilo s pogonskim jermenom v žični valjarni. Kmalu po osvoboditvi je jermen izdelala

jermenarji izdelovanje jermena opravili v 864 delovnih urah, toda z delom so pohiteli, tako da so delo izgotovili v 680 urah. Novi jermen so montirali po lanskem požaru v žični valjarni. Delo teče od takrat brez zastoja in tudi popravila niso bila potrebna. Za izdelavo tega izdelka, ki je popolnoma enak uvoženemu, gre našim jermenarjem ponarjem pohvala in priznanje.

IZDELAVA OPEKE IZ PLAVŽNE ŽLINDRE

Za žlindrino opeko, ali bolje rečeno, opeko iz plavžke žlindre, ste že slišali. V osnovi se lahko izdeluje opeka prav iste oblike, kot jo poznamo pri proizvodih opekarn. Že v uvodu pa moram opozoriti, da izraz žlindrina opeka čisto zavaja. Pri tem lahko mislimo tudi na premogov pepel, iz katerega ponekod izdelujejo opeko.

Proizvodnja opeke iz plavžke žlindre ni nič novega. Prvi proizvod je znan že iz l. 1865. Takrat so stiskali opeko iz žlindrinega granulata, pomešanega z apnom. V bistvu je ta način proizvodnje ostal ohranjen do danes. Za primerjavo naj še navedem, da so v Nemčiji l. 1936 predelali v opeko okoli 700.000 t žlindre, kar odgovarja teži okoli 200 milijonov normalnih opek.

Da opeka iz plavžke žlindre ne predstavlja rednega produkta železarn, je krivo samo to, da ta proizvodnja zahteva sorazmerno veliko prostora in veliko delovne sile. Proizvodnja je tudi sezonska in odvisna od gradbene dejavnosti same. Razen tega razlika med lastno ceno in prodajno ceno ne more biti tolikšna, da bi ta proizvod predstavljal posebno dobičkonosno proizvodnjo železarne. Teža normalne opeke je tudi sorazmerno visoka med 3,5–4,2 kg/kom., napram teži navadnega zidaka 3,5 kg.

Iz tega sledi, da proizvodnja žlindrine opeke ni mogoče zanimiva zaradi cenenosti ali nižje teže, temveč morajo biti za to dani drugi pogoji, predvsem pomanjkanje gradbenega materiala in pa reševanje problema materiala, ki ga sicer z višjimi lastnimi stroški manipulacije in transporta vozimo na odval.

Opeka iz visokopečne žlindre ima kot slab prevodnik toplote dobro izolacijsko sposobnost. Pri tem, ko ima žlindrina opeka prevodnost za toploto 0,34 do 0,48 kcal/m h, ima odgovarjajoča opeka iz ilovice, ki je po svoji prostorni teži enaka žlindrini, prevodnost za toploto med 0,46–0,82 kcal/m h. Torej je žlindrina opeka enkrat slabši prevodnik od navadne opeke, ali obrnjeno — enkrat boljši izolator od navadne opeke.

Kako pa izdelujemo opeko iz plavžke žlindre in kakšni so pogoji pri nas?

Opeko izdelujejo iz granulirane žlindre z nasipno težo najmanj 0,8 kg/l. To se pravi, da mora 1 l granulata tehtati vsaj 0,8 kg. Večina proizvajalcev opeke pa dela z žlindro z nasipno težo med 0,8 do 1,0 kg/l in z vlago med 10 do 25%.

Lastnosti opeke so odvisne tudi od sestava žlindre same. Ločimo namreč kisle in bazične žlindre. Ali je žlindra kisl ali bazična, vidimo iz razmerja apna (CaO) in kremenice (SiO₂) v žlindri. Pri bazičnih žlindrah je to razmerje nad 1,0, pri kisl pa pod to vrednostjo. Žlindre z bazičnostnim številom nad 1,2 imenujemo visokobazične. Bazične žlindre dajo opeko s povprečno boljšimi lastnostmi, kot kisle žlindre. Seveda pa

to ne moremo jemati kot pravilo, ker bomo kasneje videli, da pod določenimi pogoji ta trditev ne drži.

Opeke iz bazične žlindre imajo sorazmerno višje trdnosti in so lažje. Važno za lastnosti opeke je pa tudi uporabljeno vezivo in način utrjevanja. Za vezivo uporabljajo zmleto apno ali pa cement. Razmerje dodatka apna se giblje od 6% navzgor — do cca 12%, dodatek cementa pa med 10 in 20%.

Po načinu utrjevanja opeke ločimo:

- utrjevanje z zrakom — 28 dni
- ogljično kislino (CO₂) — 24 ur
- s paro pod pritiskom — min. 8 ur pri 14 at.
- s paro pri temp. 70–80°C — 24 ur.

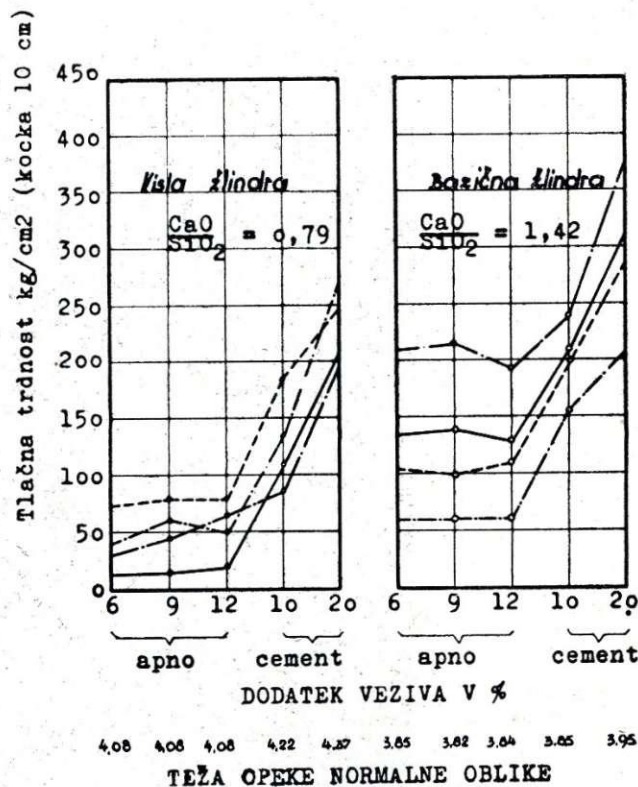
Utrjevanje s posebnimi sredstvi imenujemo umetno utrjevanje. Tega se poslužuje nad polovico proizvajalcev opek in plavžke žlindre v svetu. Sicer se za postopek porabi nekaj več obratnih sredstev, ima pa to prednost, da so opeke že dva dni po izdelavi pripravljene za odpremo in zidavo. Ta postopek zmanjšuje potrebo prostora in pa znižuje potrebna sredstva za vskladiščenje opek, ki bi morala sicer odležati vsaj 3 tedne pred odpremo, oziroma 4 tedne pred zidavo.

Predvsem je treba poudariti, da imajo umetno utrjene opeke običajno dokaj višjo trdnost od opek, utrjenih na zraku.

V naslednjem diagramu je zajeto skoraj vse, kar moramo vedeti o žlindrini opeki: vpliv dodatka veziva, vpliv kislega ali bazičnega značaja žlindre ter vpliv načina utrjevanja.

Iz diagrama je razvidno, da pri bazičnih žlindrah zadostuje za vezivo apno in dosežemo že pri nizkem dodatku tega veziva odgovarjajoče trdnosti, t. j. nad 50 kg/cm. Pri kisl

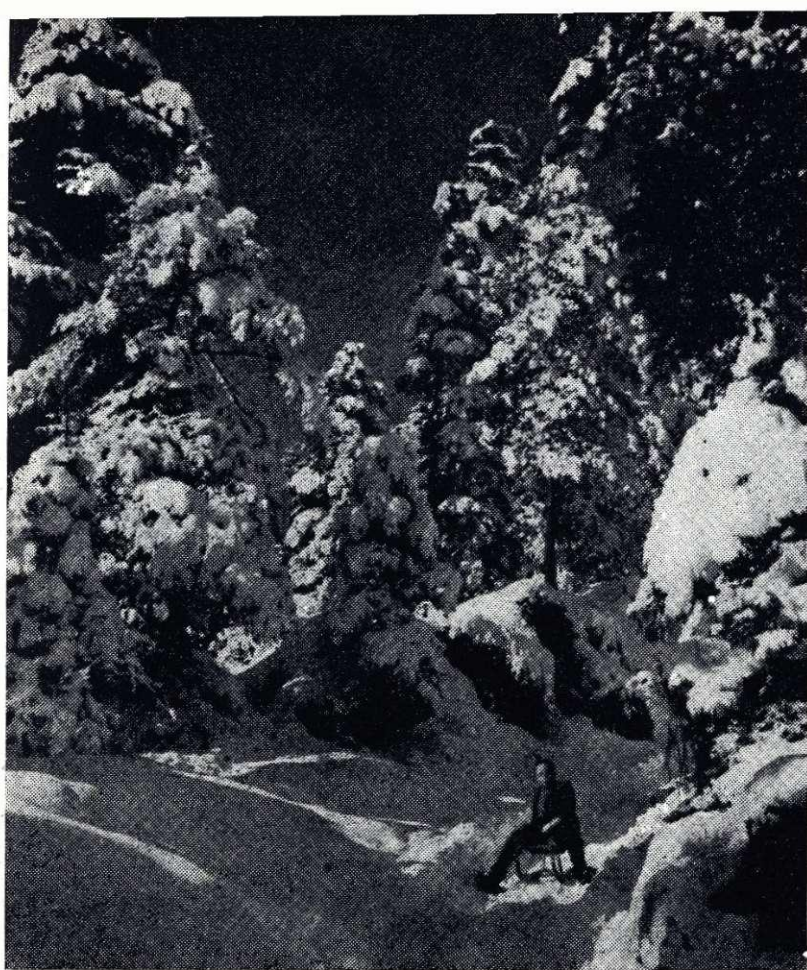
DIAGRAM Štev. 1

LEGENDA:

- zračno sušenje 28 dni
- CO₂ utrjevanje 24 ur pri 70–90°C
- utrjevanje pri 10 at 8 ur s paro
- .-.- utrjevanje v pretoku pare 24 ur 60–70°C

Primerjava tlačne trdnosti opeke iz granulata bazične in kisl žlindre pri uporabi raznih veziv in pri uporabi različnega načina utrjevanja.

Prijetna vožnja na saneh Foto Jaka Čop

žlindrah samo z dodatkom apna ne dosežemo trdnosti nad 100 kg/cm^2 , kar v celoti odgovarja potrebam. Pri kislih žlindrah se doseže najboljše rezultate pri utrjevanju s paro v pretoku pri $60\text{--}70^\circ \text{C}$, najslabše pa z utrjevanjem v CO_2 . Pri bazičnih žlindrah je ta vpliv ravno nasproten. Najslabši rezultati so dobljeni pri utrjevanju s paro v pretoku, najboljši pa pri utrjevanju s CO_2 — 24 ur pri $70\text{--}90^\circ \text{C}$.

Utrjevanje s CO_2 zahteva v mešanici mletó visokobazično kosovno žlindro, ki učinkuje kot vzbujevalec z izločanjem CaO , utrjevanje z zrakom pa zahteva določeno hidravlično reaktivnost uporabljene žlindre. Pri kislih granulatih takšna lastnost slabi ali skoraj docela odpade. Zaradi tega se uporablja pri takšnih žlindrah kot vezivo izključno cement, ki da pri dodatku 10% že zadovoljive rezultate. Če hočemo takšne žlindre oz. opeke utrjevati v CO_2 , moramo dodati primerno količino apna (fino zmletga, n. pr. 6%) ali pa zelo fino zmletó bazično žlindro, ki kot že rečeno v procesu vezanja sama izdaja apno (CaO).

Kakšno je pa stanje pri nas?

Naša žlindra je po svojem značaju kislá. Stopnja bazicitete je okrog 0,95, mnogokrat tudi pod to vrednostjo. Nasipna ali literska teža granulata je okrog $0,70 \text{ kg/l}$, ali celo manj. Merjene vrednosti se gibljejo okrog $0,67 \text{ kg/l}$. Torej, pri danih lastnostih ne odgovarja postavljenim zahtevam za izdelavo opeke, predvsem, ker ima prenizko trdnost, nasipna teža pa je daleč pod spodnjo dovoljeno mejo. Pri preizkusu tlačne trdnosti se takšna zrna drobe in ne dobimo potrebnih rezultatov. Prenizko trdnost pa imamo, ker žlindro granuliramo pri previsoki temperaturi.

Razlaga je enostavna. Če imamo vročo, redkotekočo žlindro in pride ta v dotik z vodo, nastajajoča para napihuje žlindro slično kot se to dogaja pri napihovanju mehurčkov iz milnice. Stene mehurčkov so zelo tanke. Če je pa žlindra hladnejša, gosto tekoča, ostanejo stene mehurčkov debelejšé, trdnéjšé in s tem imamo tudi granulát z višjo trdnostjo.

Ta pojav in utemeljenost te trditve so nam potrdili tudi dosednji poizkusi izdelave opeke iz plavžke žlindre v našem podjetju. Pri nas granuliramo žlindro takoj po iztoku iz peči. Torej je vroča in lahko tekoča. Večina proizvajalcev granulata za žlindrino opeko pa spusti žlindro najprej v ponovce in jo odpelje proč od peči ter granulira, ko se je že malo ohladila. Seveda moramo pri tem upoštevati, da pri nas granuliramo žlindro zaenkrat predvsem za potrebe cementne industrije. Za ta namen je pa boljše, da ima žlindra nižjo trdnost, ker jo itak meljejo.

Kisli značaj naše žlindre pa vzbuja tudi slutnje, da ugodna prodaja ne bo več dolgo trajala. Razen tega pri nas, posebno ker smo oddaljeni od gradbene industrije, močno primanjkuje gradbenega materiala, ker gradbena industrija še daleč ne more zadostiti potrebam trga. To nas navaja vse bolj k odločitvi, da moramo čimprej osvojiti proizvodnjo žlindrine opeke.

Od oktobra pretečenega leta imamo v podjetju montiran stroj za izdelavo takšne opeke. Možno je izdelovati opeko iz gramoza s cementom kot vezivom, nas pa predvsem zanima možnost izdelave opeke iz žlindre. Doslej smo preizkusili 14 različnih sestav mešanice. Skupno smo izdelali okoli 3000 kom. opeke šestih različnih oblik. Večina izdelane opeke ima trdnost med $20\text{--}30 \text{ kg/cm}^2$. Vsa ta opeka se lahko ugradi v nižje stavbe tam, kjer ni zahtevana velika nosilnost. Edino opeka, izdelana iz trdnega, grobega granulata, ima trdnost nad 70 kg/cm^2 . Pri obremenitvi na 60.000 kg ni prišlo niti do porušitve. Zaključek, ki iz tega izhaja, je, da moramo čimprej izdelati na plavžu granulát v odgovarjajočo trdnostjo.

Kakšni so izgledi za proizvodnjo odgovarjajoče opeke v l. 1958?

V zimskem času, ko zmrzuje, smo preizkuse prekinili. Ta čas uporabljamo za to, da omogočimo izdelavo odgovarjajoče izhodne surovine. Ker bomo predvidoma začeli ponovno s poizkusi sredi meseca marca, moramo dotlej rešiti vprašanje žlindre, t. j. trdnega granulata z nasipno težo nad $0,8 \text{ kg/l}$.

Ker smo doslej pri preizkusih za vezivo uporabljali sorazmerno veliko cementa, je bila preizkusna proizvodnja tudi dražja od rezultatov, katere pričakujemo pri drugi seriji poizkusov in pri produkciji sami. Nekaj že vemo in lahko trdimo: opeka bo na enoto cenejša, kot so navadni zidak. Čim bomo imeli odgovarjajoč granulát, bomo rabili v mešanici za dosego trdnosti nad 50 kg/cm^2 največ 10% cementa. Druga vrsta z višjo kvaliteto in trdnostjo nad 150 kg/cm^2 bo pa verjetno potrebovala okoli 15% cementa.

Proizvodnja bo na istem mestu, kot so izvedeni poizkusi. Radi tesnega prostora bo treba izvesti umetno utrjevanje. Verjetno bomo ostali kar pri utrjevanju v pretoku pare pri temp. $60\text{--}70^\circ \text{C}$. Možno bi bilo tudi utrjevanje s CO_2 pri izrabi odvodnih plinov apnenice. Vendar bi vsaj po teoretičnih zaključkih morali dodati mletó bazično žlindro, ker je značaj naše žlindre za ta postopek prekišel. Dokončno odločitev o tem bodo dali preizkusi sami.

V mesecu aprilu bomo verjetno delali v preizkusni fazi samo enoizmensko. Čim bomo pa dobili primerne rezultate, bomo pa uvedli dvoizmensko deló. To zahteva zaposlitev največ 8 ljudi, ki lahko povprečno proizvedejo dnevno pri 12 produktivnih urah raznih oblik opeke iz plavžke žlindre okoli 4320 navadnih zidakov. (To seveda pri sedanjih pogojih dela v preizkusnem obratu.)

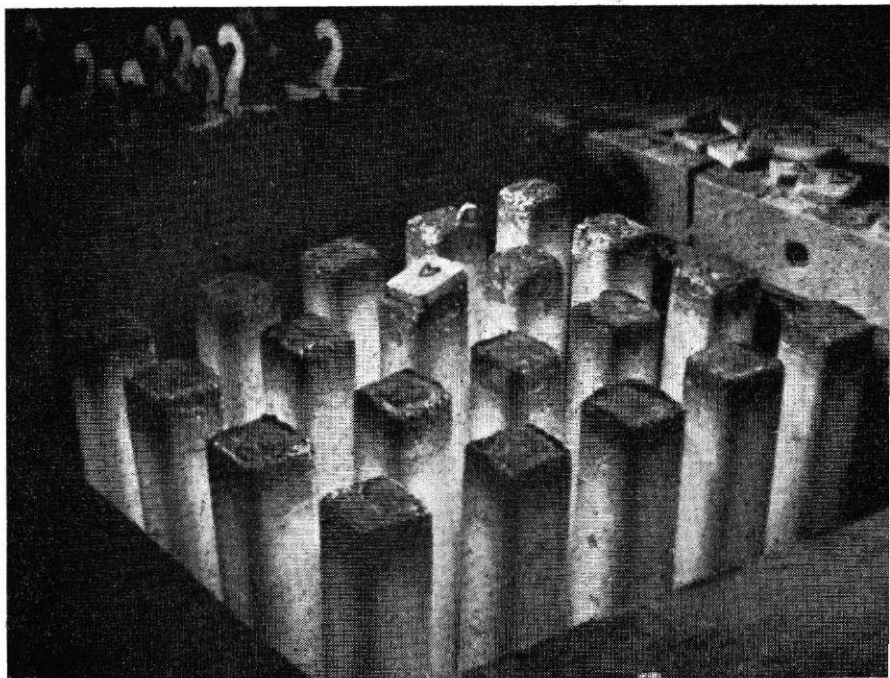
Kakšne pa bodo možnosti za nabavo opeke?

Prvenstveno moramo vgraditi opeko v dve ali tri preizkusne stavbe, kjer bomo nadalje zasledovali obnašanje opeke. Ta bo sicer na vse faktorje že predhodno laboratorijsko preizkušena, vendar jo hočemo preizkusiti tudi praktično. Gotovo je, da bomo krili v prvi vrsti lastne potrebe podjetja. Docela pravilno je tudi, da takoj za tem oskrbimo gradbeni material za potrebe skupnosti tu so mišljene razne zgradbe, kot tržnica itd. Gotovo je, da za individualno gradnjo, vsaj v prvih mesecih preizkusnega obratovanja skoraj ne bo mogoče računati s proizvodnjo. Čim bodo dane možnosti za nabavo, bo to uprava podjetja pravočasno objavila. Ker je zelo veliko interesentov, članov našega kolektiva, bomo morali najti za bodočo tudi primerno obliko, in kriterij, kdo in pod katerimi pogoji bo lahko nabavljal to opeko. Vsekakor predvidevamo, da bo do oddaljenosti cca 5 km od proizvodnega mesta podvoz do gradilišča že vračunan v ceni opeke.

Da bomo pa čimprej uspeli, se morajo pa predvsem potruditi zainteresirani člani našega kolektiva, ki delajo na tej nalogi, od tehničnega biroja, osebja visoke peči, do skupine, ki dela na preizkusih samih.

Za stroške poizkusov in poizkusno proizvodnjo v l. 1958 smo v predračunu predvideli, da bomo potrebovali 2.758.000 dinarjev. Ta sredstva bomo morali rezervirati iz fonda za svobodno razpolaganje. Upamo, da pri odobravanju sklada za napredek proizvodnje ne bo pomislekov pri obravnavanju te vsote, saj bo žlindrina opeka prinesla mnoge koristi kolektivu, komuni in poedincem-graditeljem.

Slačenje gamsov
Foto Tone Urbanc

Martinarna

1953—1958

Z ozirom na zgoraj navedeno, je bil za leto 1957 postavljen proizvodni plan 245.000 ton jekla, medtem ko bo dejansko proizvedeno 253.392 ton SM jekla. Na ta način je bil proizvodni plan prekoračen za 7.392 ton in je bilo proizvedeno 14.392 ton več jekla kot v preteklem letu.

To je izreden uspeh delovnega kolektiva martinarne, kajti tehnična kapaciteta jeseniške martinarne, ki jo je postavila komisija za jeklarne pri Udruženju jugoslovanskih Železarn, je 266.000 ton jekla. Letna proizvodnja 253.392 ton pomeni 95% izkoriščenje tehnične kapacitete, medtem ko znaša evropsko povprečje 93%.

Analiza obratovanja pokaže, da sta bili zgoraj navedeni nalogi dobro izpolnjeni. Skrajšanje zidarskih remontov je omogočilo, da se je lahko obratovalo 69 dni s šestimi pečmi, čeprav so bili vsled slabe kvalitete bazične ognjevzdržne opeke remonts težji in jih je bilo tudi več. Z nedeljskim obratovanjem v spomladanskih, jesenskih in zimskih mesecih je bilo doseženo v 11 mesecih komaj 367 ur slepega kurjenja peči ob nedeljah, kar je znatno manj kot v preteklih letih. S skrajšanjem zakladalnega časa je bila izboljšana tudi storitev peči.

Povprečna storitev peči v 11 mesecih je bila 5.79 t/h, izkoriščanje koledarskega fonda 83,4%, kar je oboje boljše, kot v preteklem letu.

Iz spodnje tabele je razvidno za razdobje 1953 do 1957 proizvodnja martinarne v tonah, storitev peči ton/h in izkoriščanje koledarskega fonda v odstotkih.

Leto	Proizvodnja ton	Storitev t/h	Izkor. kol. fonda %
1953	212.123	5.29	76.4
1954	228.898	5.58	78.1
1955	231.206	5.40	81.2
1956	239.813	5.65	80.5
1957	253.392	5.79	83.4

V letu 1958 se bo zgradila nova SM peč kot nadomestilo za peč št. I, ki je dotrajana. S tem bo možno dvigniti kapaciteto martinarne v končni fazi na 280.000 ton SM jekla, kar bo zadostovalo za predvidene potrebe valjarn.

K zaključku poglavja o proizvodnji jeseniške martinarne v razdobju leta 1953—1957 je treba pripomniti tudi to, da je bil dvig proizvodnje od 212.123 ton na 253.392 ton napravljen brez bistvenega povečanja normativa delovne sile ali z drugimi besedami povedano, so jeseniški martinarji napravili letos približno 40.000 ton jekla več, kot v letu 1953. Ta primerjava jasno pokaže, da je bilo mogoče doseči tako velik uspeh samo z večjo disciplino, delovnim poletom in večjo storilnostjo delovnega kolektiva martinarne.

II. Kvaliteta.

Pri proizvodnji jekla ni važna samo količina, temveč tudi kvaliteta.

Če se upošteva specifične pogoje jeseniške Železarn, t. j. oddaljenost od surovinske baze na eni strani ter dolgoletna tradicija in sposobni kadri na drugi strani, postane takoj jasno, v katero smer je treba orientirati proizvodnjo. Z masovnimi proizvodi v bodočnosti ne bo mogoče konkurirati ostalim

Vlivanje v kokile
Foto Torkar

železarnam, ki imajo ugodnejše pogoje za dobavo surovin in je vsled tega nujno, da se proizvodnja jeseniške Železarne čim bolj usmeri v kvalitetno smer.

Kvaliteta končnih izdelkov vsake železarne je odvisna od cele vrste faktorjev, od katerih ima vsak svoj vpliv, bodisi večjega ali manjšega. Ni dvoma, da ima kvaliteta blokov surovega jekla, ki se odlijejo v martinarni, bistven vpliv na kvaliteto končnih izdelkov. Vsled tega bi bilo zaželeno in je tudi važno, da se v martinarni proizvajajo bloki surovega jekla, ki naj bi bilo po možnosti v vsakem oziru brez napake. Vendar je treba pri tem pripomniti tudi to, da imajo specifični obratovalni pogoji martinarne (surovine, gorivo, način vlivanja itd.) bistven vpliv na kvaliteto izdelanega jekla in je treba to pri izbiri asortimana kvalitet v določeni martinarni tudi upoštevati.

Jeseniška martinarna ima prav tako precejšnje težave vsled specifičnih obratovalnih pogojev, ki imajo marsikdaj znaten vpliv na kvaliteto njenih izdelkov.

Kot prvo je treba omeniti gorivo, t. j. generatorski plin. Čeprav se je situacija v zadnjih dveh letih izboljšala, ker obratujeta dve peči s tekočim gorivom in dve peči delno s tekočim gorivom, nastopajo kljub temu še težave, ker se kurita dve peči samo na plin.

Kvaliteta metalurškega premoga, ki se uporablja za vplinjavanje, se je z ozirom na žveplo v zadnjem času vedno bolj slabšala in s tem se je slabšala tudi kvaliteta generatorskega plina. Odločilen faktor z ozirom na žveplo je pri generatorskem plinu količina žvepla v g/m^3 plina. Ta naj bi pri kvalitetnem plinu ne prekoračila 4 g/m^3 , vendar se še nekako obratuje pri največ 6 gr/m^3 ; pred nekaj leti dejansko genera-

torski plin za martinarno ni vseboval več kot 5 do 6 g/m^3 žvepla.

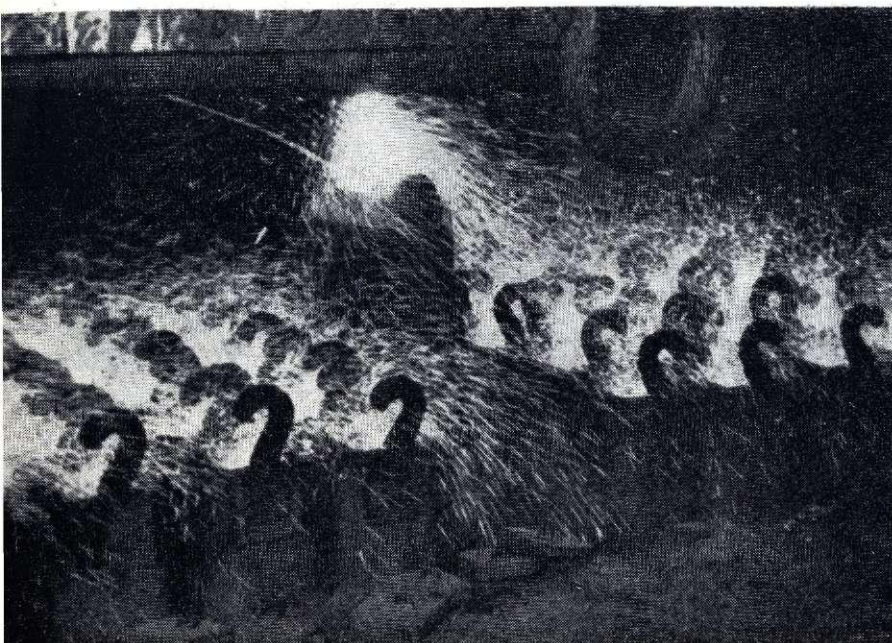
Že pri prejšnjem poglavju o proizvodnji je bilo omenjeno, da se je v letih 1956 in 1957 situacija z ozirom na žveplo v plinu znatno poslabšala. V letu 1956 je bilo povprečno žveplo v generatorskem plinu $7,3 \text{ g/m}^3$ in v letu 1957 celo $7,9 \text{ g/m}^3$. Jasno je, da povzroča tako visoko žveplo v plinu velike težave pri kvalitetni proizvodnji. Če se pojavijo še drugi faktorji, ki bodo omenjeni kasneje, je praktično nemogoče izdelovati kvalitetna jekla, ki imajo predpisano nizko žveplo v končni analizi.

Pri proizvodnji kvalitetnega jekla z nizkim žveplom je važno tudi apno. Če kvaliteta apna ne odgovarja, predvsem ne sme biti previsok odstotek MgO , potem so pri razžvepljanju prav tako velike težave. Domače apno, ki se proizvaja v apnenicah iz apnenca, ki se lomi v Mežaklji, prav iz tega razloga ni najboljše in dokler se ni pričelo kamen uvažati, smo imeli velike težave. Danes je glede tega nekoliko boljše, vendar se že dogaja, da je treba uporabljati apno z previsokim odstotkom MgO .

Nadaljnji faktor, ki ima močan vpliv na kvaliteto izdelanega jekla, je grodelj.

Kot vložek za SM peči se uporabljata staro železo in grodelj v določenem razmerju, ki je običajno odvisen od stanja zaloge teh surovin v Železarni in tudi v državi. Jeseniška država obratuje z vložkom, ki ima približno 50 % starega železa in 50 % grodlja. Grodelj se uporablja največ v tekočem stanju, le v manjši meri v trdnem stanju.

Pri uporabi grodlja v tekočem stanju ima važno vlogo mešalec. To je rezervoar za tekoči grodelj, ki lahko sprejme večjo količino gradlja v tekočem stanju (tudi čez 1000 t); v njem se analize raznih pre-

v grapi
Foto France Borjanc

bodov izenačijo in tekoči grodelj, ki se uporablja za vložek v SM pečeh, se po potrebi jemlje iz mešalca. Na ta način se doseže, da ima martinarna na razpolago vedno zadostne količine tekočega grodlja z enakomerno kemično analizo in razen tega se grodelj v mešalcu tudi kvalitetno izboljša, ker se zniža žveplo.

Jeseniška martinarna nima na razpolago mešalca, ker je zaradi premajhnega prostora in neprimerne konstrukcije hale njegova uporaba praktično nemogoča. Za normalno delo martinarne bi bilo nujno potrebno, da se sestava grodlja od preboda ne bi bistveno izpreminjala, kajti izprememba analize povzroča, da ni sestava vložka za SM peč pravilna ter zaradi tega prva analiza ob pričetku rafinacije ne odgovarja. S tem je pogosto onemogočena izdelava predpisane kvalitete, v skrajnem primeru pa se lahko tudi zgodi, da se mora zaradi nepravilne analize izdelati manj vredna kvaliteta jekla.

Žal se pri naših plavžih v zadnjem času precej pogosto dogaja, da se analiza grodlja izpreminja od preboda do preboda, bodisi na boljše ali na slabše. To ima v vsakem primeru iz zgoraj navedenega vzroka neugoden vpliv tako na obratovanje martinarne kakor tudi na kvaliteto izdelanega jekla. Zato bi bilo v vsakem primeru zaželeno, da bi bile analize grodlja vedno več ali manj enake.

Poglavje zase je količina žvepla v grodlju. Običajno se pri poslabšanju kvalitete grodlja zviša tudi količina žvepla v njem in, če se upoštevajo še tako slabi pogoji za razžvepljanje zaradi neprimerne goriva in včasih tudi nekvalitetnega apna, postane izdelava kvalitet z nižjim žveplom praktično nemogoča. Pri pečeh, ki so kurjene s tekočim gorivom, se zato podaljša čas rafinacije oz. celotne šarže in s tem zniža storitev. V zvezi z žveplom v grodlju je treba

omeniti tudi razžvepljanje grodlja izven plavža v ponovci s pomočjo sode. Praksa kaže, da je to razžvepljanje učinkovito samo takrat, če je po dodatku sode na razpolago nekaj časa, da se lahko izvede reakcija do konca in lahko sulfidni vključki splavajo na površino grodlja, ker preidejo v žlindra. Prav tako se mora odstraniti žlindra, ki nastane pri tem postopku na površini grodlja, da ne pride pri vlivanju grodlja v SM peč.

Grodelj jeseniških plavžev se razžvepljuje s pomočjo sode. Ker ni mešalca, odpade praktično prvi pogoj, t. j. čakanje, ker se grodelj vlija iz ponove direktno v peči in se ne more čakati. Žlindra, ki nastane pri reakciji s sodo, se sicer odstranjuje, vendar praksa v jeseniški martinarni kaže, da razžvepljanje s sodo pri takšnem načinu dela ni učinkovito. Kljub temu, da so analize grodlja po razžvepljanju s sodo zelo nizke, je bilo s statistično primerjavo količin žvepla v jeklu ob pričetku rafinacije v martinarni ugotovljeno, kadar je bilo žveplo v grodlju brez sode visoko in po dodatku sode nizko, da je bilo tudi žveplo ob pričetku rafinacije v jeklu visoko.

Zaradi tega bi bilo s kvalitetnega stališča martinarne nujno, da se proizvaja na plavžih grodelj, ki nima previsokega žvepla, že brez dodatka sode.

Kvalitetne težave nastopajo tudi pri vlivanju jekla v livni jami. Specifičnost jeseniške martinarne je v tem, da vlija na eni strani majhne kvadratne bloke (ingote) v teži od 200 do 1000 kg in na drugi strani pravokotne bloke (brame) v teži od 1000 do 3500 kg.

Zaradi stisnjenega prostora in velikega števila kokil, ki so potrebne za odlitje ene šarže, je manipulacija z njimi otežkočena (čiščenje, lakiranje). Vse kvalitete jekla se odlivajo skozi lijak in s tem ob-

stoja večja možnost, da pride nečistoča (vključki) v jeklo iz cevne opeke, skozi katero teče jeklo do kokile. Bramski formati kokil so znani po tem, da imajo bloki, ki se v nje vlivajo, zaradi neugodnega preseka nagnjenost k razpokam. To pride še posebno do izraza, če je bila šarža nekoliko prevroča ali prehitro odlita. Sploh so bile s kvaliteto bramskih blokov od pričetka obratovanja valjarne 2400 velike težave in šele kasneje, ko so pričeli v valjarni z avtogenim čiščenjem (flemanjem) odlitih blokov, so bile te težave v glavnem premagane. Seveda so bile tudi napake, ki se s čiščenjem niso dale odstraniti (slojavost, vključki, lunker), vendar je bilo v martinarni v sodelovanju z valjarno in z OTK vloženo veliko napora, da se tudi te napake zmanjšajo na minimum.

Že iz zgoraj navedenega je razvidno, da je kvaliteta problematika martinarne precejšnja in se je tudi z večjim ali manjšim uspehom reševala. Vendar lahko štejemo med poseben uspeh martinarne tudi dejstvo, da se je v razdobju med leti 1953 in 1957 osvojila tudi izdelava nekaterih novih kvalit, ki se prej v SM pečeh niso izdelovale. Te nove kvalitete so: jeklo za kotlovsko pločevino, odporno proti staranju (HIIA), kvaliteta »Dinamo« za elektroindustrijo in kvaliteta »Bled« za varilno žico.

Potreba po kotlovski pločevini, odporni proti staranju, je po osvoboditvi zelo narastla, ker se je pričelo z izgradnjo cele vrste hidrocentral. Za izdelavo tlačnih cevovodov, ki vodijo do turbin, se uporablja pločevina posebne kvalitete, takoimenovana kotlovsko pločevina, odporna proti staranju. Staranje je pojav pri jeklu, ki nastopa v gotovem času pri visokih tlačnih obremenitvah, če ni material dovolj žilav in ima za posledico, da jeklena cev zaradi visokega pritiska počí. Zato je osnovni pogoj za kvaliteto pločevino, ki se uporablja za visokotlačne cevovode, da ostane žilava tudi po daljšem času pri visokih tlačnih obremenitvah.

Do leta 1954 je bilo potrebno vso kotlovsko pločevino za tlačne cevi hidrocentral uvažati iz inozemstva, ker jeseniška železarna te pločevine ni izdelovala, ostale železarne v državi pa sploh nimajo v svojem asortimanu debele pločevine. Ker so bile potrebe po tej pločevini v državi vedno večje in dobavni roki inozemskih železarn zelo dolgi, se je bilo treba odločiti, da se prične izdelovati to vrsto pločevine v jeseniški železarni.

Izdelava te kvalitete ni enostavna iz dveh razlogov: potreben je poseben postopek, ki do takrat ni bil znan pri izdelavi šarže v martinarni in po izvaljanju pločevine pravilna terminča obdelava v valjarni 2400. Šele po dolgotrajnih poizkusih se je posrečil pravi način obdelave šarže in danes je tehnološki način izdelave kotlovske pločevine, odporne proti staranju, popolnoma osvojen in edina ovira, da se je ne proizvaja še več, je primarna kapaciteta normalizirane peči v valjarni 2400.

Druga kvaliteta jekla, ki se je pričela proizvoditi v martinarni leta 1955, je bila »Dinamo«, ki se uporablja kot tanka pločevina v elektro-strojni industriji. To kvaliteto je prej izdelovala elektro-peč,

ker pa je bila ta močno zasedena z izdelavo drugih kvalit, je bilo odločeno, da se jo poizkusi izdelati v SM peči.

Tudi pri uvajanju izdelave kvalitete »Dinamo« je bilo v martinarni precej težav. Treba je bilo vpeljati popolnoma nov način izdelave šarže, da se je lahko dosegla predpisana kemična analiza. Bile so težave tudi s ferossilicijem, ki se uporablja za legiranje, ker je bilo ugotovljeno, da ima velik vpliv na kvaliteto izdelanega jekla, čeprav to pri drugih vrstah jekla ni bilo opaziti. Razen tega so bile potrebne tudi precejšnje izpremembe pri delu v livni jami, tako da je trajalo precej časa, preden je bil osvojen tehnološki postopek te kvalitete. Ko so bile te težave premagane, je kvaliteta »Dinamo« pločevine, za katero je bilo jeklo izdelano v SM peči, prav tako odgovarjala.

Kvaliteta »Bled« je jeklo, ki se uporablja za varilno žico in je bil tehnološki postopek izdelave šarže v martinarni osvojen v letu 1956. Vzrok je bil isti, kot pri »Dinamo«, ker je to kvaliteto prej prav tako izdelovala elektro-peč in je bilo treba zaradi premajhne kapacitete elektro-peči preiti na izdelavo v martinarni.

Pri izdelavi jekla kvalitete »Bled« nastopa glavna težava v tem, ker je zahtevano v kemični analizi zelo nizko žveplo, ki se v jeseniški martinarni kljub kurjavi z mazutom težko doseže. Zato je bilo treba uvesti za boljše razžvepljenje posebne prijeme pri izdelavi šarže. Vendar takšnih težav, kot so bile navedene pri prejšnjih dveh kvalitetah pri uvajanju kvalitete »Bled«, ni bilo.

Poleg teh treh kvalit, ki so se pričele izdelovati v martinarni, je bilo izvedenih še dosti izprememb, večjih ali manjših, pri izdelavi drugih kvalit, z ozirom na kvaliteto problematiko, ki se je pojavljala. S tem seveda še niso povedane vse težave kvalitnega značaja, ki nastopajo v jeseniški martinarni pri tako raznolikem programu, zlasti v kvalitetah, saj izdelujemo 60 različnih kvalit jekla in pri različnih formatih kokil. Pogosto nastopajo večji ali manjši kvalitni problemi (razpoke bram, slojavost, vključki, lunker, mehurjavost itd.), ki jih je treba sproti reševati v sodelovanju z valjarnami in OTK.

Ob zaključku poglavja o kvaliteti je treba omeniti tudi to, da je pri reševanju kvalitne problematike prav tako kot pri dviganju proizvodnje potrebno sodelovanje celotnega kolektiva. Kajti za to, da se je martinarna v razdobju 1953 do 1957 poleg proizvodnje močno dvignila tudi v kvaliteti, se je treba zahvaliti celotnemu delovnemu kolektivu, ki je s požrtvovalnim delom in delovno disciplino to omogočil.

S tem proizvodni in kvalitni razvoj martinarne kljub velikim dosedanjim uspehom še ni končan. S povečanjem proizvodnih kapacitet valjarn in z vedno močnejšo preusmeritvijo v kvalitne proizvode bo potrebno še veliko dela, da bo jeseniška martinarna zadostila vsem proizvodnim in kvalitnim nalogam, ki jo čakajo v prihodnosti.

ing. Avgust Karba

Izlet na Vršič

Poleg izletov, ki jih je organiziralo Planinsko društvo letos za ljubitelje gora, je društvo za mladino organiziralo tudi planinski tečaj. Prijavilo se je 34 članov društva, največ dijakov iz jeseniške gimnazije. Pred odhodom nas je vse pregledal primarij dr. Hafner Jože, za kar se mu najlepše zahvaljujemo. Vse priprave so potekale v prijetnem razpoloženju in težko smo pričakovali dan odhoda. 9. januarja smo se zbrali na jeseniški postaji. Po kratki vožnji smo prispeli v Kranjsko goro, deli smuči na rame ter po 4 urah naporne hoje končno prispeli na 12 km oddaljeni cilj k Erjavčevi koči na Vršiču. Že naslednji dan sta nas naša smučarska učitelja tov. Bertoneclj in tov. Piber „vzela v roke“. Začeli smo se učiti osnov smučanja. Poleg

smučanja smo imeli vsak dan tudi razna predavanja o orientaciji, smučarski opremi itd. Tov. Zupančič pa nam je predaval o nevarnostih v gorah. Zvedeli smo, kako veliko nevarnost za gornika lahko pomeni veter, padanja kamenja, megla in sneženi plazovi. Neko jutro nas je presenetila večja „pošiljka“ snega. Čez noč ga je padlo 80 cm. Na plazu se je zbiralo vedno več mladih smučarjev, ki so vneto teptali kakor puh mehki sneg. Potem je šlo navzdol. Pravijo, da mora na koncu stavka stati pika. Nekateri smo se v veliki meri držali tega in tako so se v izteku kar množile „luknje“. Kako lep občutek imaš, če zavoziš v cel sneg, izgineš s površja in le velik oblak snežnega prahu označi tvoj položaj. Šele ko se ta oblak razkadi, se pokaže najprej glava in nato se počasi izvleče sneženi mož iz nje. Glasni klici spremljajo vsakega nesrečnika, tako da še sam postane dobre volje, se nasmeje in spet je vse dobro.

Večeri so nam minevali hitro ob planinskih šalah in potegavščinah. Vreme nam je bilo naklonjeno tako, da smo vsi nekoliko „porjaveli“. Ker pa zaradi preobilice snega nismo naredili večjih izletov, smo se pač morali zadovoljiti z manjšimi: na Tičarico, k poštarski in lovski koči. S hrano so bili naši želodci odlično preskrbljeni. Zato so skrbele pridne kuharice in oskrbnik Jože, za kar se jim najlepše zahvaljujemo.

Kot en dan je minil teden dni v prijetnem razpoloženju in veselju. Domov smo odhajali polni lepih spominov. Tečaj je popolnoma uspel in za ta uspeh se moramo zahvaliti tov. Bertoneclju in tov. Pibru za njuno skrb in požrtvovalnost. Posebno zahvalo smo dolžni tudi upravi PD, ki nam je omogočila tečaj.

Pintar Milan, mehanična delavnica

Erjavčeva koča
na Vršiču
Foto Jože Krčeli

RAZGOVOR

**med obratnim
zdravnikom
in zavarovancem
o perečih vprašanjih
bolniškega reda
in zakonodaje
socialnega zavarovanja**

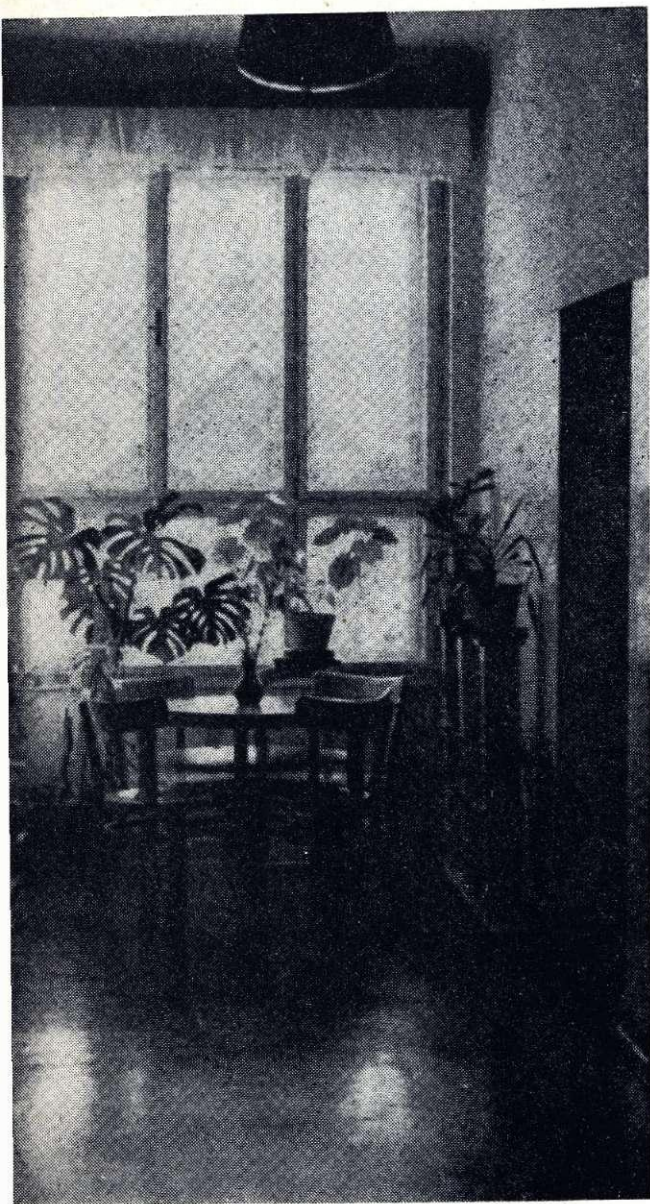
Ne bo odveč, če naš zavarovanec in z njim javnost čita in sliši o življenjskih dogodkih, ki pogosto vznemirjajo našega zavarovanca in zaradi nediscipliniranosti ter nepoznanja predpisanih zakonov socialnega zavarovanja povzročajo nevoljo. Te vrstice so izpod peresa dolgoletnega zdravnika, ki se mora na žalost zaradi takih nevšečnosti po nepotrebnem razburjati. Čeprav redko, se pa vendar dogaja, da celo v časopisih čitamo javne kritike zdravstvene službe, ki jo iznese laik. Taka kritika se včasih obelodani, ne da bi se slišala še druga plat zvona, to je zdravnika samega, ki ima tudi svoje osebne težave, skrbi in brige, ki ga lahko včasih hromijo v njegovem samaritanskem delu. Tudi delavec ali uslužbenec ni vsak dan, ko pride na delovno mesto, dobro razpoložen, tudi njega tarejo skrbi in tegobe, zato naj ne poskuša svojo nevoljo včasih s surovim diktatom prenesti na zdravnika, ki ima veliko dolžnosti in obveznosti, na žalost pa malo pravic, zaščite pred takimi izpadi pa skoraj nobene. Naš zakon o socialnem zavarovanju nalaga našemu zdravniku moralne in etične dolžnosti, ga dela odgovornega materialno, predvidene pa so celo denarne kazni. Naš zavarovanec se lahko proti ravnanju ali delu svojega zdravnika ustmeno pritoži pri njem smem ali pa napiše pritožbo. Zdravnik se nima nikamor pritožiti, vsaj v Zakonu o socialnem zavarovanju ni najti takega člena. Vsekakor mislim, da zakonodajalec pri tem niti mislil ni, da bi bil tak zakonski paragraf potreben, ker je računal s srčno kulturo in pravilnim odnosom naših zavarovancev napram zdravniku, ki mu je najboljši svetovallec glede njegovega zdravstvenega stanja in njegove zdravstvene zaščite.

Da bi se taka sporna vprašanja spravila s poti, vas hočemo seznaniti z različnimi problemi, kakor jih dan za dnem doživljamo v naši ambulanti.

Zdravnikom obratnih ambulant je poverjeno široko področje kurativne in preventivne službe. Kurativna medicina se bavi z zdravljenjem posameznika, družine ali kolektiva, na področju preventivne medicine mu je pa poverjeno široko polje preprečevanja obolenj. Področje zavzema na široko vse okolje, v katerem posameznik živi, vse kar posameznikom ali celoti služi, predvsem pa delovno mesto, na katerem si posamezniki služijo svoj vsakdanji kruh. Obratni zdravnik je po zaslugi Zakona o obratnih ambulantah postal zopet hišni zdravnik, ki ga zanima dom našega delavca, zanimajo ga vse uslužnostne trgovine, najrazličnejše komunalne ustanove, od pitne vode, kanalizacije do mlekarn, gostiln itd. Poverjena mu je naloga, naj bdi nad zdravjem našega delovnega človeka, da ga ohranimo zdravega in vedrega do visoke starosti, da bi naša stara leta

Obratna ambulanta
naše železarne
Foto Torkar

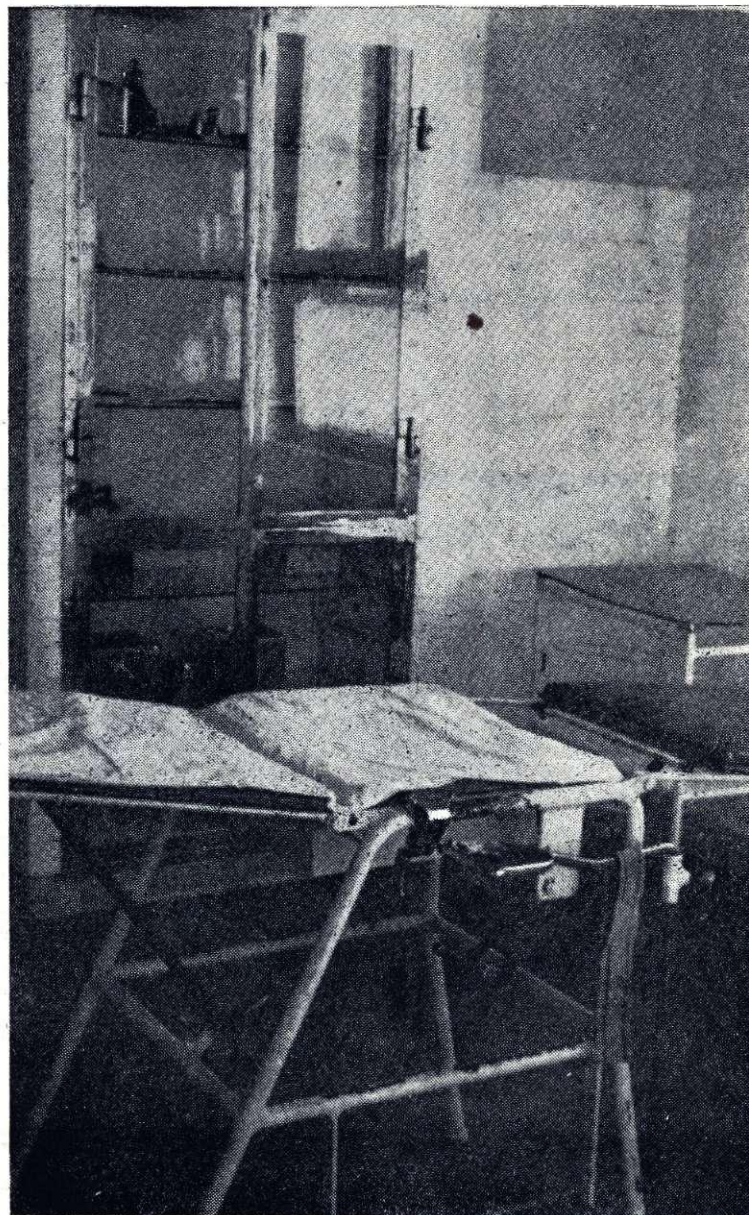
Del hodnika
na holniškem
oddelku

Foto Torkar

Dragi bralec, zdravje je bogastvo — pravi slovenski pregovor — bolezen pa zlo, ki pride kakor vihar. Bolezen razkraja tvoje življenjske sile, bolečina te napravi poslušnega, pokornega, počasi in sigurno zmanjša tvoje odporne sile ter ukloni končno tvojo voljo. Delo v naši tovarni je težko, odgovorno in nevarno. Visoka temperatura, prah, plin, kisline in druge nevščečnosti dnevno spremljajo našega delavca na njegovem delovnem mestu. Delo v tovarni zahteva celega moža, telesno in duševno krepkega. Prav takšen je moral biti naš rod pred nami, ki je s svojim pridnim in vztrajnim delom širil glas jeseniške Železarnice.

Poglejmo si, kakšen je postopek pri obolenosti člana. Če stanuje na področju Jesenic in Javornika, si bo pustil, predno gre v ambulanto, potrditi zdravstveno izkaznico na Socialnem zavarovanju v Železarni. To potrdilo velja samo 1 mesec in ga bo brez tega potrdila administratorica zavrnila in bo moral ponovno v Železarno po potrditev. Zato zahteva še celo osebno izkaznico, ki omogoča preverjanje zdravstvene izkaznice ter s tem dokaz upravičenosti do vseh dajatev socialnega zavarovanja. Če je bolnik toliko pri moči, obišče v dopoldanskih ali popoldanskih urah svojo obratno ambulanto. Po zaključku ordinacijskega časa v obratni ambulanti, pa je primoran poiskati s potrjeno ali tudi nepotrjeno zdravstveno izkaznico dežurnega zdravnika. Nepravilno pa je, da pride kdo do zdravnika brez vsake zdravstvene izkaznice, ker je zdravniku nemogoče presoditi, ali ima dotični pravice do socialnega zavarovanja. Vsekakor mora dati izkaznico naslednji dan potrditi in predložiti zdravniku, ki ga je zdravil. Člani našega kolektiva, ki stanujejo izven področja Jesenice, pa obiščejo

Operacijska soba v obratni ambulanti Foto Torkar

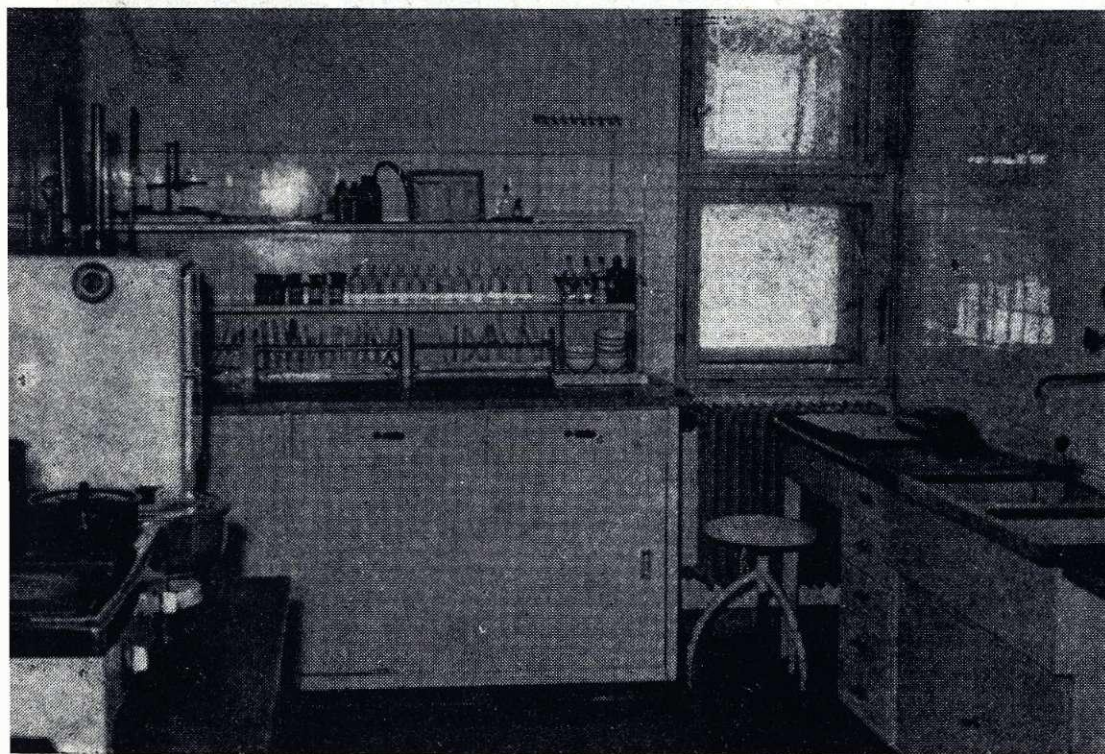
videl in žel sadove svojega dela in se radoval z mlado generacijo, katere rednik in dober učitelj je bil. Potemtakem so obratne ambulante ustanove zaprtega tipa. Zdravniki osredotočijo svoje delo samo v prid nekemu kolektivu, v našem primeru Železarnice. Žal je še do danes kljub našim naporom, kader zdravnikov naše ustanove prešibek, da bi mogel s pridom in uspehom izvršiti vse planirane naloge zdravstvene službe. Ta preusmerjenost zdravstvene službe, ki zajema samo kolektiv, ima na videz sicer neko pomanjkljivost, ker onemogoča prosto izbiro zdravnikov v primerih bolovanja in si tako bolnik ne more izbrati zdravnika, ki ni njegov obratni zdravnik. Sektor-skih zdravnikov in ambulant se lahko naši bolniki poslužujejo v nujnih primerih. Zaradi enotne evidence, ki jo vodimo v naši ambulanti za vsakega posameznega člana našega kolektiva, pa jih isti ne more vzeti v stalež, ker jim tako socialno zavarovanje ne bi izplačevalo hranarine. Za člane našega kolektiva je trenutno izbira nujna, ker sta dva obratna zdravnika. Mislim pa, da kljub temu do danes nihče ni bil prikrajšan glede specialističnih pregledov, če je izrazil željo ali pa, če je obratni zdravnik smatral tak specialistični pregled za potreben. Že pred 25. leti je imela bivša Bratovska skladnica v naši Železarni obratne zdravnike, ker se je tako delo izkazalo kot dobro. Omogočilo je nuditi takojšnjo zdravniško pomoč, a istočasno tudi preprečilo zlorabe. Spominjam se še primerov, dokler ta služba ni bila tako organizirana, da je eden in isti bolnik, čeprav je stanoval na Javorniku, šel k zdravniku v Radovljico, nato na Bled ter končno v Kranj. Tako je na spreten način izigral zdravstveno službo, čeprav mu ni manjkalo nič ali prav malo.

sektorske ambulante ali pa pokličejo dežurnega zdravnika na dom. Zdravnik bo zabeležil diagnozo in dan obiska v njegovo zdravstveno izkaznico, ki mora biti potrjena v obratni ambulanti, kjer bo obratni zdravnik na podlagi izpolnjene zdravstvene knjižice vzel dotičnega v stalež ter odredil nadaljnje zdravljenje. Popolnoma nepravilno je, če član misli, da ni upravičen poklicati zdravnika, če stanuje izven področja Jesenic. Njegova zahteva, da bi mu obratni zdravnik priznal bolovanje za 3 do 5 dni, ali celo več dni, kakor se to včasih dogaja, za nazaj, je prevelika, ker obratni zdravnik lahko dvomi o prenehanju obolenja, za katero po navadi ni nobenih znakov več. Biti užaljen in se razburjati ob takih prilikah, je nepravilno, če mu zdravnik tako priznanje odkloni, ker je končno sam dokazal, ker ni iskal zdravniške pomoči, da zdravnika niti rabil ni. Vsekakor je dejstvo, da obratni zdravnik svojega zavarovanca bolje pozna od sektorskega zdravnika, ker ga pozna že skozi leta. Spominjam se primera, ko je delavec, ki stanuje v okolici Kranja, ostal teden dni doma, ne da bi iskal zdravniško pomoč, od obratnega zdravnika pa zahteval priznanje izostanka. Končno zdravnik ni pisarniški pisun, da bi samo ugodil vsaki neopravičeni zahtevi. Tako se je v tem primeru ugotovilo, kot sem bil naknadno obveščen od Ljudske milice, da je v tem času prodajal najrazličnejše galanterijsko blago ter bil zato kazensko zasledovan.

Ko je zdravnik v svoji ambulanti pregledal pacienta, ima neprijetno dolžnost, pravilno oceniti njegovo delazmožnost. Po zakonu o socialnem zavarovanju se poslužuje član obratnih ambulant v prostem času. Kako se je sedaj uštel nekdo, ki je šel v službenem času v obratno ambulanto misleč, da ga bo zdravnik spoznal za toliko bolnega, da bo lahko ostal doma. Kako je užaljen tisti, kateremu je obratni zdravnik sploh preprečil bolovanje, ali pa je odredil zaradi eventuelnega suma kakšnega obolenja, sprejem v bolniški oddelek, medtem ko je bolnik že računal po svoje na bolovanje doma, na kakšno pot ali kakšno delo, ki bi ga med tem časom lahko opravljal. Ta ocena je včasih težka, celo zoprna, ampak služba naša je taka, da jo moramo izvršiti. Najlaže je delo v obratnih ambulantah ali sploh v vseh ambulantah, z resnično težko bolnim, ki je v svojih izjavah kratek in jase, ki je poslušen in se zaveda svojega resnega stanja ter je voljan različno od tega resnično bolnega delavca se vede oni, ki si sproti izmišlja najrazličnejše težave, ki nimajo včasih nobene povezave ter so včasih brez resnične bolezenske podlage. To so ponavadi nevrasteniki, živčni ljudje, proti katerim na žalost tolikokrat grešimo, ker jim ne nalivamo čistega vina o njihovem zdravstvenem stanju ter tako pod vplivom zdravnikove širokogrudnosti in uvidevnosti zapadejo v stanje stalno namišljenega bolnika. Ti bolniki so usmiljena vredni v toliko, ker se mučijo pod svojimi last-

nimi idejami in prisluhnejo že najmanjšim spremembam v telesu, ki še dolgo niso znaki kakega resnega obolenja. Ako zdravnik po pregledu smatra, da je umestno bolovanje, ga označi v zdravstveni izkaznici: 1, 2, 3 ali 4 dni. Zdravnik je mnenja, da bo verjetno po izteku teh dni bolnik ozdravel. S tem ni mišljeno, da sme biti bolan samo 3 dni, kakor je to morda kdo mislil. Ako ni ozdravel, je samo njegova dolžnost, da se ponovno javi pri zdravniku, ki bo njegovo bolovanje podaljšal. Da bi bolniku prihranili ponovno pot v ambulanto samo zato, da bi ga brisal iz staleža, smo iznašli tak način označevanja nezmožnosti. To velja samo za kratkotrajna obolenja — lahke angine, želodčni katar, lahko kožno odrgnino, udarno poškodbo itd. Ako se po preteku označenih dni bolovanja bolnik ne javi v ambulanti, ga administratorka avtomatično črta iz staleža, mu napiše hranarinsko nakaznico in s tem je bolovanje zaključeno. Če bolnik v tem času ne ozdravi, ali pa se je bolezen komplicirala, je potrebno, da o tem pravočasno, takoj po izteku odobrenega bolovanja, javi svojemu zdravniku, da ga ta dokončno stavi v stalež bolnikov in odredi njegovo nadaljnje zdravljenje. Nepravilno pa je in skrajna nebriznost, da samovoljno podaljša bolovanje preko teh dni ter potem od zdravnika zahteva priznanje onih dni, ki jih je prekomerno koristil. S tem nam je povzročil dvojno administrativno delo ter napravil nered v evidenci obolenj. Red in disciplina je vsekakor predpogoj za uspešno kurativno delo, ker nered ustvarja tudi nerednost pri izplačevanju hranarine, na katero vsak računa, da jo bo pravočasno prejel. Bolniki, ki so sprejeti zaradi dolgotrajnega ali težkega obolenja ali poškodbe, naj se javijo ob določenem dnevu, ki je označen v zdravstveni izkaznici, pri obratnem zdravniku. S tem seznanite obratnega zdravnika o svojem trenutnem zdravstvenem stanju in mu omogočite dopolnilne preiskave. Če je bolnik toliko bolan, da sam ne more priti, morajo priti svojci, ki zdravnika obveščajo o nastalih spremembah v bivanju bolnika (iz ene bolnice v drugo, domov ali zdravilišče). V primeru, da se niti bolnik, niti svojci ne javijo, mu je avtomatično z dnem, ko bi se moral javiti, ustavljeno nakazovanje hranarine. Vse to rodi slabo kri, krivec pa je bolnik sam, ki se ni odzval rednemu pregledu. Zdravnik jamči osebno za prekomerno izplačano hranarino. Vse to naj bolnik in svojci upoštevajo. Ako je zdravnik ugotovil nujen specialni pregled ter je bil bolnik poslan v bolnico Jesenice ali h kakemu specialistu, se mora naslednji dan javiti osebno pri obratnem zdravniku. Če njegovo zdravstveno stanje to ne dopušča (mavec na nogi itd.), pa naj nekdo od svojcev z odpustnico iz bolnice javi v obratni ambulanti. Isto velja tudi za vse one bolnike, ki so se zdravili v bolnišnicah, okrevališčih ali kopališčih in se morajo ob povratku z odpustnico javiti pri zdravniku v obratni ambulanti.

(Dalje sledi)

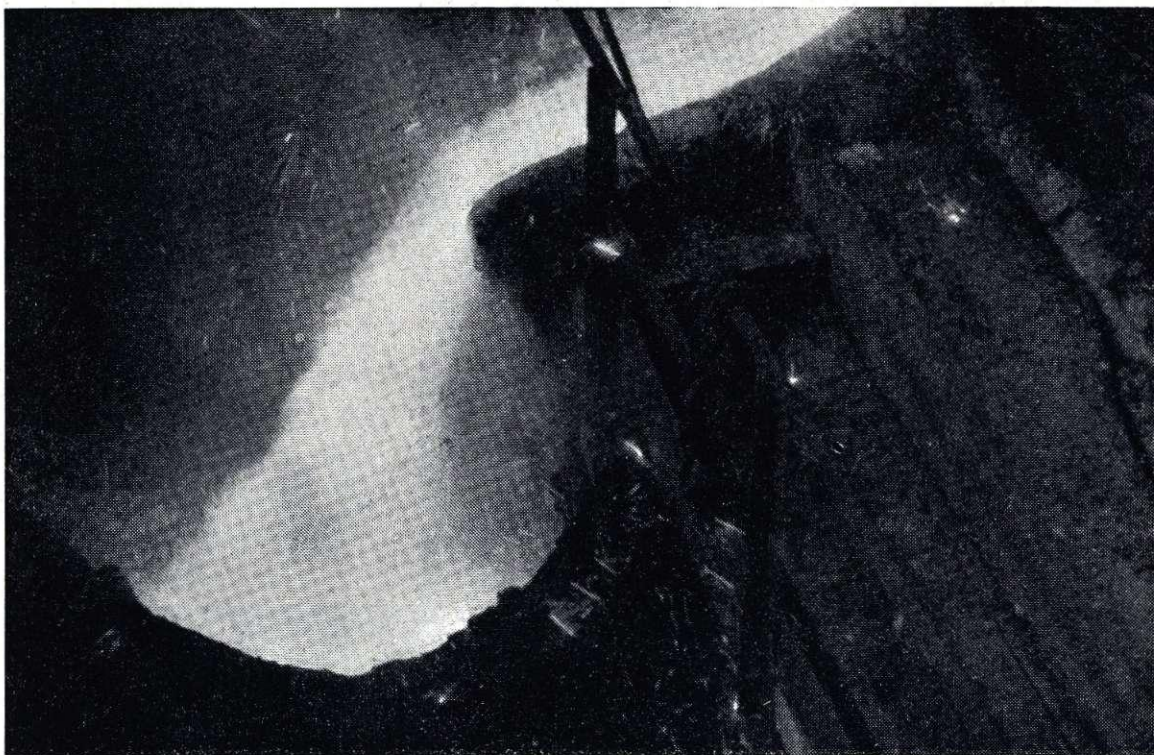
Sodobno urejen laboratorij
Foto Torkar

Pomembnosti in značilnosti zakona

o delovnih razmerjih

Delovno razmerje uresničuje ustavno pravico do dela z namenom, da se razvijajo delovne sposobnosti državljanov ter jim omogoči pridobivati si na podlagi dela sredstva za svoje življenje in razvoj. Nastanek delovnega razmerja kaže velike kvalitativne spremembe, ki izhajajo iz dejstev, da delavec ne stopa več v najemni odnos z lastnikom proizvodnih sredstev. Delavec pristopi k delovnemu kolektivu in ta kolektiv ga na delo tudi sprejme. S tem dobi delavec vse pravice članov delovnega kolektiva, da sodeluje v upravljanju podjetja, pri razdelitvi dohodkov itd. Že uvodoma zato utrjuje zakon določena načela, ki so: ustavna pravica državljanov do dela, pravica delavca do upravljanja gospodarskih organizacij, pravica prostovoljnega sklepanja delovnega razmerja s pravico do svobodnega izbiranja zaposlitve, delovnega mesta in kretanja v delovnem razmerju, pravica do osebnega dohodka in socialističnih načel nagrajevanja po delu, pravica do socialnega zavarovanja in uživanja oskrbnine ob zakonitih pogojih, pravica varstva pri delu in varstva pri uveljavljanju svojih zakonitih pravic, ki jih ni mogoče omejevati z akti gospodarske organizacije ali organov javne službe, pravica do počitka v teku delovnega dne, do tedenskega počitka in letnega dopusta ter pravica posebnega varstva za žene, mladino ter vojaške in delovne invalide. S tem zakonom so tako določene minimalne pravice delavcev in podana temeljna načela, ki jih mora konkretno obdelati in urediti za svoje potrebe sam kolektiv. Z novim zakonom je tako poudarjena samostojnost kolektiva pri urejanju notranjega delovnega reda v podjetju in člani

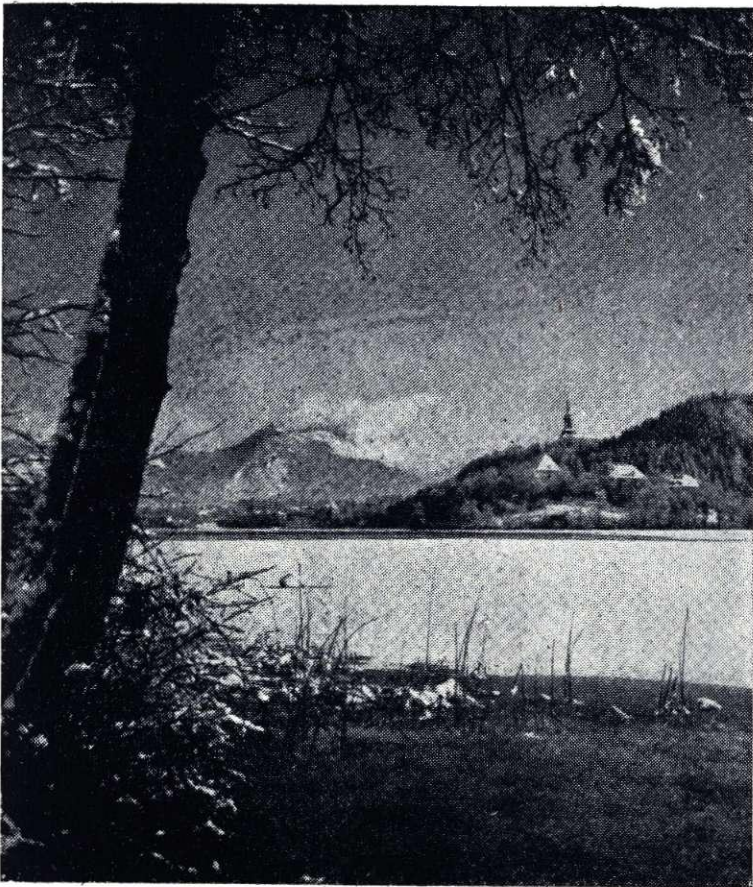
Železo teče v ponovco
Foto Slavko Smolej

Novi zakon o delovnih razmerjih, ki smo ga že dolgo pričakovali, je bil objavljen v Uradnem listu FLRJ, št. 53, z dne 25. decembra 1957 in se je začel uporabljati z dnem 1. januarja 1958. Z njim so se odpravili z malo izjemo vsi dosednji zastareli predpisi o delovnih razmerjih in določili novi, ki ustrezajo sodobnim družbenim pogojem. Z uvedbo samouprave neposrednih proizvajalcev je prenehalo klasično delovno razmerje, pa tudi tisto, ki je veljalo ob administrativnem upravljanju podjetij. V naši družbeni skupnosti so nastale nove oblike med proizvajalci, ki so postali upravitelji proizvodnih sredstev.

Zakon predstavlja velik napredek in razširja dosedanje pravice delavcev na temelju delavskega samoupravljanja, kar predstavlja družbeno političen pomen. Nova določila uzakonjujejo našo dosedanje družbeno prakso in sklepe kongresa Delavskih svetov Jugoslavije.

delovnega kolektiva morajo ta delovni red, svoje pravice in dolžnosti tudi poznati. Samostojnost urejanja delovnih razmerij se kaže posebno pri sestavljanju pravil in pravilnikov, ki jih nalaga novi zakon gospodarskim organizacijam; zakonito odrejenih pravic pa ni mogoče ukiniti ali zmanjševati s pravili ali pravilniki in tudi z nobenim sporazumom med delavci. Zakon ima 6 delov, ki določajo: prvi del splošne določbe o delovnih razmerjih in velja za vse osebe v delovnem razmerju ne glede na to, ali so zaposleni v gospodarskih organizacijah s sredstvi v družbeni lasti, v državnih in drugih javnih službah, v samostojnih zavodih, družbenih in zadružnih organizacijah ali pa pri zasebnih delodajalcih. Določbe drugega dela veljajo za delavce, zaposlene v gospodarskih organizacijah s sredstvi v družbeni lasti in je zato za nas najpomembnejši; tretji del govori o uporabi določb drugega dela za delavce

Zamrznjeno jezero na Bledu Foto Slavko Smelej

pri družbenih organizacijah, četrti del o uporabi zakona za delavce pri zasebnih delodajalcih, peti del o kaznih ter šesti del o prehodnih in končnih določbah.

Za vsa delovna razmerja veljajo določbe prvega dela, ki govorijo o plačanem letnem dopustu, o državnih praznikih, nadomestilih, ko je delavec v priporu ali preiskovalnem zaporu in nadomestilu, ko je delavcu delovno razmerje prenehalo zaradi odhoda k vojakom, o higijensko tehničnem varstvu pri delu, o nastanitvi, prehrani in prevozu delavcev, o posebnem varstvu žena, mladine in invalidov, o pravicah delavca med brezposelnostjo, o posredovanju dela, delovnih knjižicah in nadzorstvu države nad izvajanjem predpisov o delovnih razmerjih in delovnih pogojih. Pri plačanem letnem dopustu določa zakon, da imajo delavci pravico do tega dopusta, ki traja najmanj od 12 do največ 30 delovnih dni in se mu določi po delovni dobi, delovnih pogojih, funkciji in kvalifikaciji ter po drugih merilih, ki jih predpiše Zvezni izvršni svet. Delavec si pridobi pravico do rednega dopusta po nepretrgani delovni dobi 11 mesecev. Šteje se, da ni presledka v delovni dobi, če sklene delavec novo delovno razmerje v 15 dneh od dneva, ko je prenehalo njegovo prejšnje delovno razmerje. V letni dopust pa se ne štejejo državni prazniki, bolezenski dopusti, orožne vaje, čas predvojaškega pouka, doba udeležbe na prostovoljnih javnih delih, opravljanje državnih ali javnih funkcij, plačanega izrednega dopusta in neplačanega izrednega dopusta do 7 dni ter delavki čas, ko ni delala zaradi nosečnosti in poroda. Uzakonjeno je načelo, da letnega dopusta ni mogoče prenesti iz enega v drugo koledarsko leto. Med letnim dopustom ima delavec pravico do nadomestila v višini, ki ga določa zvezni zakon. Ob državnih praznikih načeloma delavci ne delajo. Če je delavec v priporu ali preiskovalnem zaporu, ima pravico do nadomestila, ki znaša eno tretjino njegovega osebnega dohodka, polovico pa, če preživlja družino. Pravico do tega nadomestila ima delavec, dokler ni izpuščen iz pripora ali iz preiskovalnega zavora, oziroma dokler ne postane sodba pravomočna. Enkratno nadomestilo v višini zadnjega mesečnega zneska osebnega dohodka prej-

me ob zakonitem stažu delavec, ki odide v JLA. Higijensko in tehnično varstvo pri delu obsega vse ukrepe in sredstva, ki varujejo delavca pri delu. Organizacije morajo s svojimi pravili oziroma s pravilnikom določiti varstvene ukrepe pri delu, delavca ob nastopu dela seznaniti z nevarnostmi in drugimi škodljivimi pojavi ter mu preskrbeti posebna varstvena sredstva in jih vzdrževati v brezhibnem stanju. Pred sklenitvijo delovnega razmerja je potreben zdravniški pregled. Kakor nalaga zakon take in določene dolžnosti organizacijam, tako nalaga ustrezne dolžnosti tudi delavcem, ki morajo uporabljati varstvene naprave, takoj naznaniti pomanjkljivosti in njihove okvare ter sploh opozarjati na vse nenavadne pojave pri delu, ki bi utegnili spraviti v nevarnost življenje ali zdravje delavcev. Organizacija mora preskrbeti zaposlenim delavcem, ki ne delajo v bližini naseljenih krajev, primerne nastanitve, prehrano ali prevoz do delovišča in nazaj do kraja, kjer stanujejo.

Delavke imajo ob nosečnosti in porodu pravico do 105 dni porodniškega dopusta. Od tega lahko izrabi pred porodom 45 dni na podlagi izvida in mnenja zdravnika. Letni dopust sme izrabiti takoj po izteku porodniškega dopusta. Skrajšanje delovnega časa, ki traja polovico rednega delovnega časa, pa ji pripada 6 mesecev po porodu izjemoma pa po odredbi zdravnika tudi do 8 mesecev po porodu. V teh primerih ima pravico do nadomestila za osebni dohodek, medtem ko ima pravico do osebnega dohodka samo za opravljeno delo takrat, če dela skrajšani delovni čas do 3 let, kadar nima v družini nikogar, ki bi mogel negovati otroka. Prepovedano je nadurno delo nosečnic in mater z otrokom do 6 oziroma 8 mesecev starosti ter nočno delo z otrokom do 1 leta starosti. Ne glede na starost žena pa določa zakon dela, ki so ženam prepovedana zaradi škodljivosti zdravja, življenjske nevarnosti ali posebno težkega fizičnega dela. Nadurno delo je prepovedano tudi za mladino, ki še ni stara 18 let. Komisijsko se ugotovi, na katerih delovnih mestih je organizacija dolžna zaposlevati invalide. Med brezposelnostjo ima delavec pravico do denarnega nadomestila ob zakonitih pogojih, če ima delovni staž najmanj 1 leto in če se prikladi pristojnemu organu posredovanja za delo v 1 mesecu od dneva, ko mu je prenehalo delovno razmerje. Uzakonjeni so primeri, v katerih delavec nima pravice do denarnega nadomestila, zlasti če mu je delovno razmerje prenehalo po odločbi disciplinskih organov, po samem zakonu zaradi samovoljne zapustitve dela, po sporazumu ali na podlagi delavčeve odpovedi. Dokler prejema delavec denarno nadomestilo, dobiva tudi stalni otroški dodatek. Pravica do tega nadomestila mu pripada, če zahteva izplačilo v 3 dneh, ko mu je prenehalo delovno razmerje, sicer pa šele od dneva, ko ga je zahteval. Pravica do tega nadomestila seveda preneha, če se zaposli, če odkloni zaposlitev, če postane nezmožen za delo, če je obsojen na zaporno kazen, daljšo od 3 mesecev in ob drugih zakonitih pogojih. Po 6 mesečnem izplačevanju denarnega nadomestila se mora zaposliti tudi na delu, ki ne ustreza njegovim strokovnim kvalifikacijam. Čas takečasne brezposelnosti se šteje v delovno dobo, ne pa tudi v dobo za letni dopust in pokojnino. V zakonu je urejeno tudi posredovanje dela, pomen in značaj delovne knjižice ter nadzorstvo države nad izvajanjem predpisov o delovnih razmerjih in delovnih pogojih, ki ga izvajajo Inspektorati dela in drugi z zakonom pooblašeni organi. Seveda pa Inspektorati dela morejo izdajati samo začasne odredbe, ne morejo pa izdajati takih odločb, ki bi imele izvršilno moč.

Drugi del je poseben in velja samo v gospodarskih organizacijah. Te določbe so obširne in pri urejanju posameznih kategorij razširjajo splošne ureditve, posebne kategorije pa ločeno urejajo.

Splošna pogoja, ki jih predpisuje zakon za tistega, ki stopa v delovno razmerje, sta, da je star 15 let in da je zdrav. Ne more skleniti delovnega razmerja za določen poklic tisti, ki mu je opravljanje poklica s sodno odločbo prepovedano. Ta omejitev traja le za čas, ki ga je odredilo sodišče. Delovno razmerje nastane s sporazumom, ki ga skleneta delavec in gospodarska organizacija. Pri visoko kvalificiranih delavcih se morejo dogovoriti posamezni

delovni pogoji in iz tega posebne vzajemne pravice, če tako predvidevajo pravila gospodarske organizacije.

Običajno se sklepa delovno razmerje za nedoločen čas, če pa gre za opravljanje sezonskega dela ali dela, ki po svoji naravi traja največ 3 mesece, govorimo o delovnem razmerju za določen čas. Zakon pozna tudi delovno razmerje, ki se sklene na poizkušnjo, z omejitvijo, da poizkusni rok ne sme presegati 30 dni.

Oblike za sklenitev delovnega razmerja zakon ne predpisuje in dopušča, da je oblika lahko pismena ali ustna. Obvezna pa je pismena oblika v tehle primerih:

1. če se sklene delovno razmerje za določen čas;
2. če gre za delovno razmerje z visokokvalificiranimi delavci, kjer so dogovorjeni posebni delovni pogoji;
3. če se sklene delovno razmerje s tujimi državljani, in
4. delovna razmerja na poizkušnjo.

V naslednjem obravnava zakon organe, ki jim je poverjena dolžnost in naloga sprejemanja delavcev. Načeloma odloča o sprejemanju delavcev Delavski svet. Pri večjih gospodarskih organizacijah se ustanavljajo komisije za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij.

Predsednik take komisije mora biti član DS. Zakon dopušča tudi možnost, da v gospodarskih organizacijah dela več takih komisij. Direktor gospodarske organizacije ali druga pooblaščen oseba ima pravico ugovarjati zoper odločbo komisije za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij. Ugovor poda direktor na Upravni odbor. Če pa je odločil DS, se vloži ugovor pri tem organu. Ko je komisija pravnomočno odločila o sprejemu delavca, sklene delovni sporazum direktor podjetja ali oseba, ki je od njega za to pooblaščen.

Vodilna delovna mesta se razpisujejo. V pravilih mora biti določeno, katera so vodilna delovna mesta. V zvezi z razpisom vodilnih mest predvideva zakon tudi razpisano komisijo.

Ko je bil delavec na delo sprejet, mora delo nastopiti v 7 dneh, če ni določen drugačen rok za nastop, sicer pa se smatra, da sporazum ni bil sklenjen.

Delavec se razporedi na tako delo, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi. Dopušča pa se, da je začasno razporejen na drugo delovno mesto, kjer se zahteva nižja strokovna izobrazba, vendar pa ne za več kot 3 mesece.

Gospodarskim organizacijam je naloženo, da skrbijo za strokovno izobraževanje delavcev s šolanjem ali praktičnim delom. V zvezi s tem razčiščuje zakon dva pojma, in sicer pojem vajenca in pojem pripravnika. Vajenec je oseba, ki se s šolanjem in praktičnim delom v gospodarski organizaciji usposablja za kvalificiranega delavca, pripravnik pa tisti, ki je dokončal popolno srednjo ali višjo šolo ali fakulteto in prvič sklene delovno razmerje.

To so bila redna delovna razmerja. Zakon pa pozna tudi začasno delovno razmerje, kjer gre za priložnostno zapo-

slitev. Taka delovna razmerja sklepa direktor podjetja ali njegov pooblaščenec s posebno pogodbo o priložnostnem delu. V tej pogodbi je določeno delo, ki ga je treba izvršiti, plačilo za delo, delovni čas in čas, v katerem mora biti delo opravljeno. Osebe, ki sklepajo samo začasno delovno razmerje, imajo samo pravico do higijenske in tehnične varstva in pravico do socialnega zavarovanja pri delu.

Delovni čas konkretno uredi vsaka gospodarska organizacija s svojimi pravili. Pri tem pa mora seveda upoštevati redni delovni čas, skrajšan redni delovni čas, počitek med delom, pravilno urediti nočno delo in upoštevati določila, ki se tičeja uvajanja nadurnega dela. Kolikor bi gospodarska organizacija proti zakonitim določilom uvajala nadurno delo, ima Inspektorat dela pravico tako delo prepovedati, če je uvedeno nezakonito ali je zdravju škodljivo.

Glede plačevanja nadurnega dela veljajo dosedanja načela, da se tarfna postavka poveča za 50 %. More pa gospodarska organizacija plačati nadurno delo v pavšalnem znesku za delovna mesta, ki jih določi v tarifnem pravilniku. Vsekakor pa se je treba izogibati, da bi nadurno delo nizacije je tudi, da vodi evidenco o nadurnem delu po trajalo več kot 32 ur mesečno. Dolžnost gospodarske organizacije nadur delavcev in tudi evidenco o številu delavcev glede na njihovo kvalifikacijo.

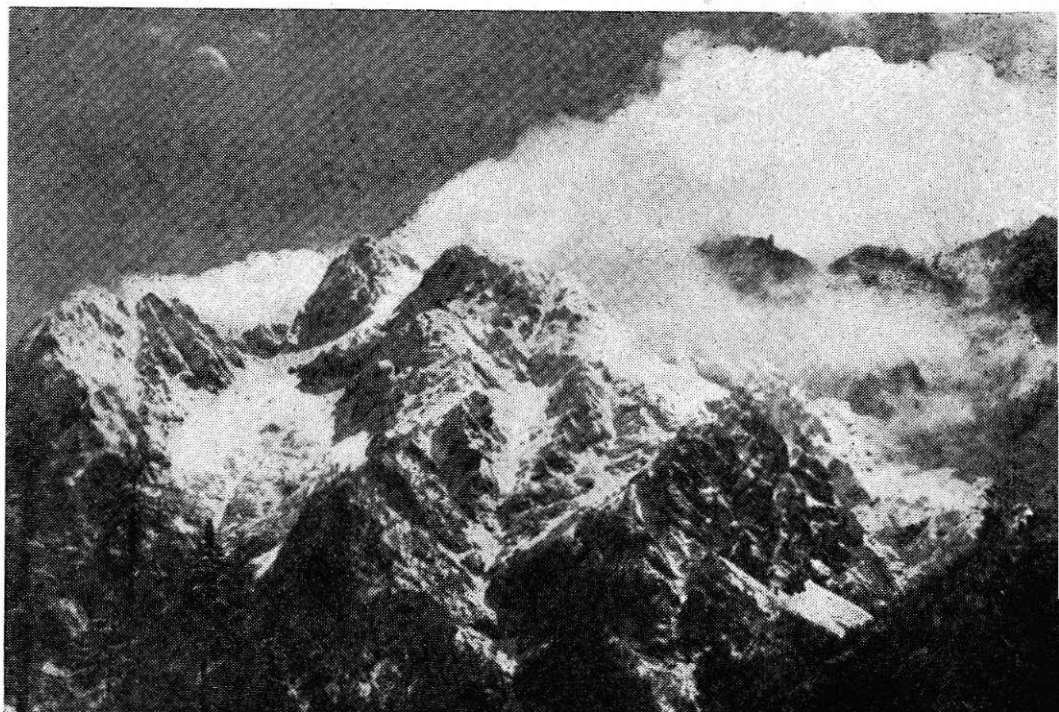
Zanimivo pa je določilo, ki predstavlja novost v dosedanjih delovnih zakonodaji, ko se ureja redni delovni čas v momentu, če se pričakuje ali zgodi nesreča in je neogibno treba rešiti ljudi ali zavarovati podjetje pred škodo. V takem primeru je delavec dolžan delati tudi po tem, ko je konec delovnega časa in se to ne šteje v naduro, niti ni to delo v rednem delovnem času. Vendar pa je tako delo dovoljeno le toliko časa, kolikor je to neogibno potrebno.

V poglavju, kjer obravnava zakon vprašanje osebnega dohodka, je ta snov obdelana na splošno, pričakujejo pa se izvršilne odredbe pristojnih državnih organov pa tudi gospodarske organizacije same bodo vsa ta vprašanja reševale v okviru svojih tarifnih pravilnikov in drugih pravilnikov, ki so že uvedeni ali pa bodo še uvedeni, kakor so: pravilnik o premijah, pravilnik o normah, pravilnik o dodatkih za otežkočena dela in drugi pravilniki.

Tudi v tem delu govori zakon o nadomestilih in povračilih in predvideva, da imajo delavci pravico do določenega denarnega nadomestila za osebni dohodek, kadar ne delajo zato:

1. ker so na orožnih vajah ali na predvojaškem pouku;
2. ker opravljajo službo protiletalske zaščite ali protipožarnega varstva;
3. ker opravljajo javne funkcije in dolžnosti pri državnih in drugih organih in organizacijah, ki opravljajo javno službo;

Špikova skupina
Foto Jože Krčeli

4. ker se morajo brez svoje krivde odzvati pozivu vojaških ali drugih državnih organov.

Nadomestila po zgoraj navedenih točkah, ki jih izplača gospodarska organizacija, gredo seveda v breme tistega, ki je delavca poklical k takemu delu.

Na tem mestu ne bomo obravnavali disciplinskih določil, ker zahteva to samostojne obdelave. Pomembna so pa določila o materialni odgovornosti, ki urejajo, da je delavec odgovoren za delo in škodo, ki jo povzroči po svoji krivdi. Odločba o povrnitvi škode do 10.000 din izda direktor ali druga pooblaščen oseba, preko 10.000 din pa sme uveljavljati gospodarska organizacija samo pri pristojnem rednem sodišču. Možna je sicer iz opravičenih razlogov tudi odpustitev plačila odškodnine, toda odpust je mogoč samo po sklepu Delavskega sveta s soglasjem občinskega upravnega organa za finance. Ni pa mogoče odpustiti povračilo odškodnine, če je bila škoda povzročena namenoma.

Slično kot v državni upravi in pri državnih organih sploh, je urejeno vprašanje odgovornosti za škodo, ki jo napravi delavec posameznikom ali pravnim osebam s svojim delom. Za tako škodo odgovarja gospodarska organizacija. Ta pa ne sme zahtevati povračilo škode od delavca, če jo je povzročil namenoma ali iz velike malomarnosti. To pomeni, da pri malih krivdah ne more imeti gospod. organizacija regresnega zahtevka do svojega delavca za tujim osebam povzročeno škodo.

Na široko je urejeno tudi prenehanje delovnega razmerja, ki je možno po sporazumu, z odpovedjo, s pretekom časa, za katerega je bilo sklenjeno, po odločbi disciplinskega organa, zaradi samovoljne zapustitve dela po samem zakonu in zaradi likvidacije gospodarske organizacije. Glede odpovedi so določeni odpovedni roki in odpovedni postopek, ki ga še dopolnjuje v Uradnem listu št. 1 FLRJ z dne 8. januarja 1958 objavljeno navodilo o organizaciji in delu arbitražnih svetov za odpovedi. Kakor pri sprejemanju, sodeluje tudi pri odpovedi komisija Delavskega sveta. Za gospodarske organizacije in delavca so važna določila, ko delavcu ni mogoče odpovedati. Ti primeri so:

1. medtem ko je bolan, na bolezenskem dopustu, okrevanju ali letnem dopustu;

2. nosečnici in materi z otrokom do 8 mesecev starosti;

3. medtem ko je na orožnih vajah ali pri vojakihi, da dosluži vojaški rok do 3 mesecev;

4. dokler mu traja mandat člana upravnega odbora ali delavskega sveta;

dokler mu traja mandat odbornika ali ljudskega poslanca v zboru proizvajalcev;

6. dokler je na strokovnem izpopolnjevanju ali specializaciji;

7. medtem, ko je odstranjen z dela, ali ko teče proti njemu disciplinski postopek;

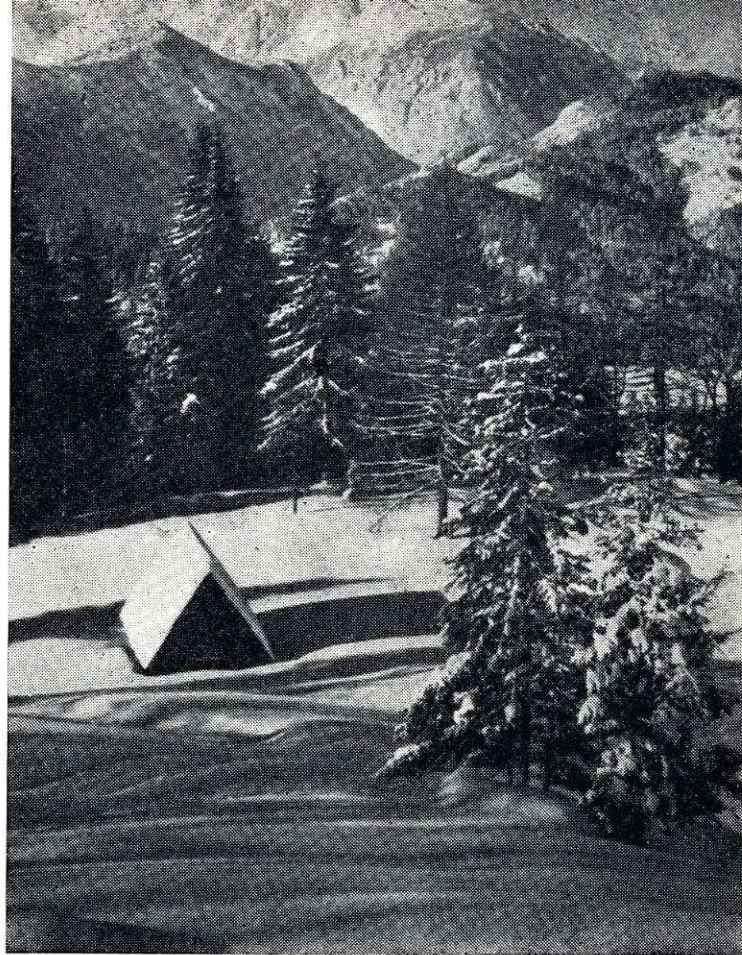
8. medtem ko dela na mladinski delovni akciji.

Zakon predpisuje tudi odpovedne roke od 1 do 5 mesecev, dopušča pa tudi možnost dogovora po pismenem sporazumu za krajši oziroma daljši odpovedni rok. Ne more se pa dogovoriti krajši odpovedni rok od 15 dni, pri invalidih 30 dni in ne daljši od 6 mesecev. Odpovedni rok ne teče, če je delavec poklican na orožne vaje, od dneva, ko je prejel poziv in odpovedni rok začne spet teči, ko se je delavec vrnil z orožnih vaj.

Novost novega zakona je, da ima delavec z več kot 20-letno delovno dobo ali 15 in več let nepretrgane delovne dobe v isti gospodarski organizaciji pravico do odpravnine, ki znaša 4 mesečno tarifno postavko.

Od ostalih razlogov za prenehanje delovnega razmerja je treba poudariti samovoljno zapustitev dela. Kot taka se smatra predvsem zapustitev dela s strani delavca, ki na nedvomen način sporoči voditelju gospodarske organizacije, da ne misli več delati ali pa izostane z dela najmanj 7 zaporednih dni. V takih primerih pa zakon ščiti gospodarsko organizacijo s tem, da ji ne izključuje pravice zahtevati povračilo škode, ki ji je bila prizadejana zaradi samovoljne zapustitve dela.

V kratkih obrisih smo navedli vsebino zakona o delovnih razmerjih, ki predstavlja minimalne pravice delovnega človeka.

Triglav s Črnega vrha Foto Tone Urbano

MESEČNO POROČILO O OBRATNIH NEZGODAH ZA MESEC JANUAR 1958

O b r a t :	Nezgode	Izpad %	Dni	v dinarjih
Visoke peči	8	2,1	126	78.140.—
Martinarna	7	1,3	195	120.931.—
Elektropeč	—	—	16	9.923.—
Javornik I.	9	1,3	168	104.187.—
Valjarna 2400	3	1,3	28	17.364.—
Javornik II.	4	1,0	97	60.156.—
Javornik IV.	—	—	—	—
Žična valjarna	8	4,0	124	76.899.—
Jeklovlek	2	1,8	37	22.946.—
Predelovalni	9	1,3	62	38.449.—
Cevarna	3	1,5	36	22.327.—
Elektrodni	2	1,3	24	14.884.—
Livarna	2	1,0	12	7.442.—
Šamotarna	4	2,1	13	8.062.—
Energijski	2	0,7	16	9.923.—
OTK	—	—	—	—
Mehanična	—	2,6	—	—
Konstruktorska	5	2,6	45	27.907.—
Elektrodelavnica	—	—	2	1.240.—
Gradbeni	7	3,2	46	28.527.—
Javornik III.	2	0,5	16	9.923.—
Promet	5	1,2	39	24.186.—
Transport	9	4,1	93	57.675.—
Garaža	—	—	—	—
Kapitalna	—	—	—	—
Direkcija	—	—	—	—
Pomožna služba	—	—	—	—
Komunalni	—	—	—	—
MIŠ	—	—	—	—
Nabavni oddelek	—	—	—	—
Skupaj	91	1,3	1195	741.091.—

BESEDA MLADIH ŽELEZARJEV

Vtisi s VI. kongresa LMJ

26. januarju smo delegati iz Slovenije prispeli v Beograd. Kljub dolgi vožnji smo bili ves čas dobro razpoloženi. Po vagonu so odmevale mladinske in partizanske pesmi. Postaje so bile do Beograda okrašene in s parolami pozdravljale delegate in VI. kongres. To nas je hrabilo in še bolj navdušilo. Po prihodu v Beograd smo bili že malo utrujeni, toda razveselila nas je dobra organizacija. Saj smo že na postaji dobili vse sporede in vstopnice za prireditve, ki so bile v času VI. kongresa.

Kongres se je začel v ponedeljek, 27. januarja ob 9. uri z izvolitvijo delovnega predsedstva, zapisnikarja in drugimi formalnostmi, nakar je vstopil tov. Tito s soprogo in ostalim spremstvom v dvorano; to je dalo povod za dolgotrajno vzdiklanje „Tito - CK“ in ploskanje tov. Titu. Pri tem se je videlo, kako mladina ljubi svojega učitelja in voditelja. Ko je dal predsedujoči besedo tov. Titu, se je vzdiklanje ponovilo, tako da je preteklo precej časa, preden je tov. Tito mogel začeti govoriti.

Govor tov. Tita je bil itak v celoti objavljen v dnevnem časopisu, zato ga ne bi še enkrat tu navajal, pač pa bi navedel samo nekaj stvari, ki so se mi takoj vtisnile v spomin, ko sem pomislil na naše tovarniške razmere. Ko je govoril o delavnosti LM v zvezi z ZK, je dejal, da VI. kongres KPJ ni imel namena, da razoroži partijo, nasprotno, ona naj še nadalje ostane vodilna sila pri izgradnji socializma pri nas. Je pa res, da se marsikdo ni znašel in je tudi mladinska organizacija po tem kongresu tavalala, vendar nikakor ne zaradi tega, ker je mladina slaba, temveč predvsem, ker ji starejši ne pomagajo. Naglasil je, da mladina ni slaba in da je pri vseh akcijah in v onih trenutkih, ki so bili odločilni, mladina uspešno izpolnila svojo nalogo in vlogo. Pri marsikateri akciji ni potrebno samo znanje, temveč tudi srčnost in polet, kar vse mladina ima. Poudaril je, da je mladini treba zaupati in ji dati naloge, ki jih bo izvrševala in to zelo uspešno. Starejši naj se zavedajo, da danes mlad človek več ve, kot je v prejšnji dobi človek s temi leti vedel. Drugo, na kar se tudi pri nas večkrat pozablja, je po besedah tov. Tita to, da so lokalni faktorji v zadnjih letih pozabljali, da je treba za vzgojo mladine več dati. Lahko se ekonomsko izračuna, kako se izplača nova tovarna, nova zgradba ali slično, ne more in ne sme pa se delati ekonomskih računov pri vzgoji mladih ljudi.

Svoj poudarek kongresu je dala tudi naloga, ki nam jo je tov. Tito dal, da zgradimo cesto „Bratstva in enotnosti“, od Zagreba do Ljubljane. To nalogo smo sprejeli z vzdiklanjem „Hočemo“.

V času kongresa so razne mladinske organizacije iz delovnih kolektivov poklonile kongresu razna darila, ki simbolizirajo delo kolektivov in mladine. Tudi iz Železarne Jesenice smo poklonili tradicionalni kip iz brona, ki predstavlja martinarja.

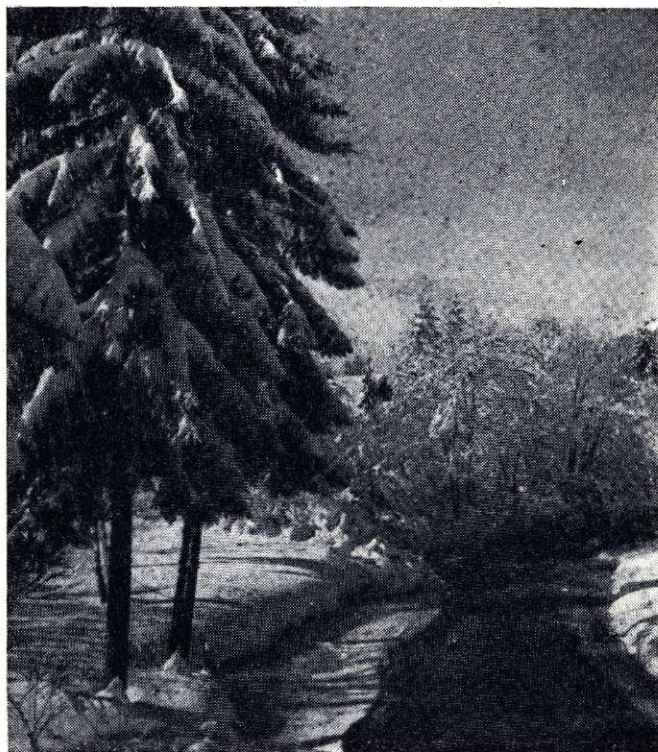
Po raznih referatih in diskusijah, pri katerih nismo mogli zaradi omejenega časa priti vsi na vrsto, in so bile sprejete resolucije in nov statut Ljudske mladine Jugoslavije, se je kongres zaključil 29. januarja ob pol 6. uri popoldne. Nato je bil pred poslopjem doma sindikatov, kjer je bil kongres, mladinski miting. To, kar je pri nas na Jesenicah le težko izvesti, je bilo v Beogradu videti v povorki. S transparenti in zastavami je mladina Beograda prišla na miting in se jih je ob 18. uri nabralo čez 10.000 in to še v času, ko ni bilo šolske mladine, saj so bile počitnice.

Posebnost za nas delegate je bil sprejem pri tov. Titu v zgradbi Izvršnega sveta Srbije, kjer nas je tov. Tito s soprogo osebno sprejel. Tudi tukaj smo vzdiklali in pozdravljali tov. Tita in člane CK, ki so bili tudi navzoči. Po obilni in dobri večerji smo se zavrteli s tovariši v kolu in modernem plesu ob glasbi jazza radia Beograda.

Tako smo se 30. januarja, sicer nekoliko utrujeni, a v srcu z novimi močmi in poletom za izgradnjo nas samih in socializma v Jugoslaviji, slovenski delegati vrnil domov.

Nemec Štefan

Ob Savi Foto Tone Urbanc

TROJANSKI KONJ

Spisal: Miha Klinar

Ilustriral: Jaka Torkar

— Socialist? — se je skoro posmešnil visokorasli... — Socialiste se imenujejo tudi menjševiki in eserji.

— Socialist in delavec, — je rekel Martin in se čutil užaljenega zaradi posmehljivega stavka, ki ga je izrekel visokorasli, ki se je najbrž imel za edinega resničnega socialista na svetu.

— No prav, — je še vedno hladno in vzvišeno govoril visokorasli... — Svo-boden si. Lahko greš kamor koli. Če pa hočeš stopiti na stran naše delavsko-kmečke revolucionarne vojske, se nam lahko pridružiš...

Martin je gledal mimo njega. Komandant je bil preošaben za revolucionarja. Vsaj Martinu se je zdelo tako. Zato ni odgovoril na njegovo ponudbo. Zamj so govorili drugi. Tisti, ki jih je predvčerajšnjim spoznal v baraki in ki jim je prvi prinesel vest o revoluciji. Ti so pripovedovali o njem. On pa je strmel mimo, dokler ni zagledal nekega plavolasca, ki se jim je približal. Ko se je plavolasec pomešal v krog, ga je njegov sinji pogled priklenil nase s tako silo, da ni več poslušal, kaj so govorili vojaki. Neznanec je bil prvi hip tako podoben študentu Volodji. In vendar ni bil. Vse preveč suh je bil v obraz. Tako koščen Volodja ni bil, pa tudi tako star ne.

— Kako se pišeš, tovariš? — je rekel visokorasli.

Vprašanje je bilo namenjeno Martinu. Ta pa ga je slišal le medlo. Šele ko je nastala tišina in ko je visokorasli ponovil vprašanje, se mu je zazdelo, da le-ta vprašuje njega. Odtrgal je pogled od plavolasca (tudi ta ga je prodorno gledal) in vprašal: — Jaz?

— Ti seveda ti! — je pritrdil visokorasli.

— Jaz... jaz, je jecjal zmedeno Martin... — Jaz sem ujetnik Martin Rožič.

— Zdaj nisi več ujetnik, — je rekel visokorasli.

Martin pa ga je preslišal, kajti iz gruče se je iztrgal vzradoščen vzklík: — Saj to si ti. Ti! Kdo bi te spoznal?

Martin je pogledal v gručo. Iz nje je planil plavolasli.

— Martin, moj dragi Martin! Kako si zašel sem? — je vzklikal.

Martinove oči so se razprle. Saj ni mogel!

— Ti? Volodja? — so se zganile Martinove ustnice in nato podvomile: — Saj je nemogoče!

— Mogoče! Mogoče! — je vzklikal plavolasli... — Te dni me je partija

poslala sem. V Peterburgu smo zmaga-li! Sovjeti so prevzeli oblast!

Visokorasli pa tudi drugi so se ču-dili Volodji, ki je objemal avstrijskega ujetnika. Odkod naj bi človek, ki ga je partija poslala komaj pred dnevi v Alatin, poznal tega človeka. Začu-denja jih je odrešil Volodja.

— Ne čudi se, dragi Igor, — je go-voril visokoraslemu... — Vidiš, tale človek, tale moj prijatelj Martin me je v Kazanu skrival pred policijo. Vsak večer sva dolgo v noč prebedela sku-paj in poznam ga kakor sebe. Kakšna sreča, da sem ga srečal tu! Imamo dobrega in razredno zavednega tova-riša. Če bi verjel v boga, bi rekel, da nam ga je poslal sam bog...

Se je govoril Volodja, Martin pa je razmišljal:

— Kakšna nepričakovana in skoro neverjetna srečanja lahko doživi člo-vek, — in si mel oči, kakor da ne verjame in samo sanja.

— Martin, velike čase doživljamo. Velike čase! — je Volodja pripove-doval prijatelju in mu razlagal, kaj se ta čas dogaja širom po veliki Rusiji, ki bo v nekaj dneh vsa rdeča. Rdeča kakor Peterburg, saj sta ljudstvo in vojska z boljševiki.

Prešli so pas gozda in prečkali jaso. Nad njimi je viselo sibirsko nebo, kakor da bi se dotikalo ošiljenih jel, ki so se zadirale vanj kakor bodala v sivi omet in ga krušile. V rahlih vrtin-cih je naletaval sneg.

Mesto je bilo belo. Napaka, ki so jo zgrešili zaradi premajhnih izkušenj, ker se niso polastili kasarne in javnih zgradb, se je maščevala. Od nekod so začele prihajati v mesto čete belih in se nastanile v njem. Rdeči odred, ki sta ga vodila Igor in Volodja, ga je zaman skušal zavzeti in popraviti za-mujeno. Beli so se utrdili. Dohode v mesto so zaščitili s strelskimi jarki in bodečo žico, ki so jo demolirali z nekaj kilometrov dolgega in gosto za-mreženega kasarniškega plotu. Ljudje, ki so prišli iz mesta k rdečim, so pri-povedovali, da so ljudje iz dneva v dan bolj naveličani vojne, ki je iz-bruhnila tudi na robu njihovega mesta, in da si ne žele drugega kakor miru, pa naj zmaga ta ali oni.

— To je slabo, zelo slabo, — je raz-mišljal Volodja in menil, da se bodo ljudje v mestu nazadnje obrnili proti njim in se pridružili belim, ki so bili na tem odseku močnejši kakor oni.

— Če mesta ne zavzamemo v teh dneh, bo našemu odredu predla sla-ba, — je govoril.

— Že deset dni zaman poizkušamo, — je zatrjeval visokorasli Igor.

— In vendar ga moramo zavzeti in razorožiti bele, — je vztrajal Volodja.

— Kako? — je ugovarjal visoko-rasli... — Premočni so in mi preslabo oboroženi. Če bomo napadali kakor doslej, nam bodo odred popolnoma razbili. Razen tega postajajo naši borci malodušni. Navdušenje prvih dni je splahnelo...

— Prav zaradi tega moramo razbiti bele.

— Brez okrepitev, in sicer močnih okrepitev ne bo šlo! — je vztrajal ko-mandant.

— Okrepitev ne boš dobil zlepa, če nam jih ne bo dalo vojaštvo v mestu. Vojaštvo, ki so ga prisili, da brani kontrarevolucijo.

— Potem bo naše zaletavanje v me-sto zaman! Vojaštva, ki so ga ustra-hovali s smrtnimi obsodbami, ne boš dobil...

— Vem, — je rekel Volodja... — S frontalnimi napadi mesta ne bomo zavzeli. Z zvižajo bi se ga morali po-lastiti. Tako kakor Odisej Trojo. Imeti bi morali trojanskega konja...

Komandant Volodje ni razumel. Vo-lodja mu je moral povedati del iz Homerjevega epa o Troji, zgodbo o lesenem konju, v katerega notranjščino so se poskrili staro-grški vojaki, in ga poslali Troji v spravi dar. Ko so se odprla mestna vrata, so grški vo-jaki planili iz konja in zavzeli mesto.

— A kje naj dobimo takega »konja«, — je vprašal komandant, ki je zdaj razumel.

— Izmisлити si ga moramo, — je rekel Volodja.

— Kako? — je komandant podvomil, da bi bilo kaj takega sploh mogoče.

Da, Kako? Tudi Volodji se je za-zdelo, da bi bilo nemogoče najti zvi-jačo, s katero bi zavzeli mesto. In vendar te misli ni zavrgel. Razmišljal je. A nobene prepričljive zvižaje si ni mogel demisliti.

Tedaj se je vrnil oddelek, ki je bil v zasedi in ki ga je vodil Martin.

— Pripeljali smo novo vojsko! — je poročal Slovenec.

Res! Iz gozda se je izvila dolga ko-lona. Bilo je kakih petdeset vojakov.

— Spremistvo nekega polkovnika, — je poročal Martin.

— In kje je polkovnik? — je vprašal komandant Igor.

— Vojaki so obračunali z njim in z oficirji; takoj, ko smo jih napadli. Potem so se vdali in se nam pridru-žili...

Ob teh besedah se je približal batjuška in položil pred navzoče polkovnikovo obleko ter opremo drugih pobitih oficirjev.

— Morda bomo potrebovali kdaj te cumje, — je rekel.

Komandant Igor je še poizvedoval. Od vojakov, ki so prišli z njegovimi, je zvedel, da so bili namenjeni v Alatin. Zadovoljen je bil, ko so ga prosili, če se smejo pridružiti njegovemu odredu. Zadovoljen predvsem zato, ker je pravkaršnji uspeh oddelka, ki ga je vodil Martin, dvignil moralo njegovih. Politični vodja odreda, Volodja, pa je medtem pregledoval zaplenjene stvari. Ko je prebral neke papirje iz polkovnikove torbice, so mu v veseljem razburjenju zatrepetale roke.

— Trojanskega konja imam, Igor! — je vzklaknil... — Trojanskega konja! Mesto bo pojutrišnjem naše!

Volodja je potegnil Igorja vstran in mu začel razlagati svoj načrt. Igor je zmajeval z glavo.

— Tega ne bom tvegati, — je rekel.

— Potem prepusti dva dni komando meni!

Igor se je obotavljal. Privolil je šele, ko mu je Volodja zagotovil, da za svoj podvig ne bo potreboval vsega odreda.

— Na svojo odgovornost lahko! — je rekel Igor, ki Volodjevi zamislil še vedno ni zaupal.

Volodja je izbral iz odreda svoj oddelček. V tem oddelku sta bila tudi batjuška in Martin. Nazadnje se mu je pridružil celo komandant Igor, ki je menil, da je Volodjev načrt samomorilski in mora biti zato poleg, da bo rešil, kar se bo rešiti dalo. Volodja je privolil. Zahteval je le, da se mu pri tvegani akciji Igor podredi. Komandant je obljubil.

Poročnik Ivan Ivanovič Kuzmin se je v teh dneh utrdil blizu tovarne alkohola. V upravnih prostorih si je urdil prijeten kotiček. Obdal se je z zanesljivim podoficirskim kadrom in

ni štedil z alkoholom. Z njim se je hotel podoficirjem prikupiti. Pa tudi vojakom, ki se jih je zadnje čase začel na tihem bati. Ni si mogel razložiti, zakaj so njegove kasarniške metode v jarkih nenadoma odpovedale.

Poročnikov strah je bil utemeljen. Pred dnevi, pri zadnjem spopadu z rdečimi se je neki usrane (tako je imenoval vojakke) drznil streljati nanj. Krogla mu je preluknjala rokav v višini srca in ga rahlo oprasnila. K sreči so se že po prvih streljih rdeči umaknili, drugače bi ga prasec (tudi s to besedo je označeval vojakke) prav gotovo ubil. Zaman ga je po bitki skušal najti. Vojaki so postali potuhnjeni. Zločinca niso hoteli izdati in poročnik je čutil, da ga prikrito sovražijo in čakajo samo prilike, da bi utekli k rdečim.

Itan Ivanovič se je začel zavedati, da so bile njegove preizkušene kasarniške metode, s katerimi je predeloval človeški material v vojakke, nezadostne. To je spoznal že tisti dan, ko je pobegnila straža in z njo več desetih vojakov, med njimi vsi tisti, ki so še dan poprej kakor pes na gospodarjev ukaz ponižno ležali pred njim v snegu in so na njegovvo povelje vstajali, tekali, padali, se plazili in počenjali vse, kar se mu je zahotelo. Nič ni pomagalo, da je po tem množičnem pobegu dal obesiti vsakega desetega v vrsti. Zadovoljstvo, s katerim je opazoval strah, ki je z nepopisno grozo napolnil vojakke, se je kmalu razblinilo. Groznja, da bo ta prizor ponovil ob vsakem pobegu, je sicer golazen (tudi to je bila njegova priljubljena beseda) ukrotil in zajezil pobege. Vojaki so voljno šli v strelske jarke. Tu pa se je zadnjič zgodilo tisto! Nekdo je streljal nanj. In od tistega dne, ko ga je preiskava, s katero je nameraval odkriti zločinca, popolnoma porazila, njega in njegove ustrahovalne metode, se je poročnik Ivan Ivanovič spremenil. Začel se je vojakom dobrikati z žganjem in kmalu je opazil, da je to

sredstvo boljše od njegovih dotedanjih metod. Seveda, če jim ga deli previdno. Takrat, ko napadajo rdeči! Kadar ne napadajo, je bolje, da so vojaki trezni. Njihova podivjanost bi se lahko obrnila proti njemu, proti dobrotniku, ki je bil tako velikodušen, da je celo najnižje prasce pital z vodko. Zato pa so mu usraneta tako dobro branila tovarno, pravzaprav njena skladišča, ki so vsebovala še vedno okrog dve sto tisoč ruskih veder čudovite tekočine, s katero je danes napajal novega komandanta mesta, polkovnika Belovolova.

Polkovnik Belovolov, novi komandant mesta, bi moral priti že predvčerajšnjim. Vsaj tako so bili obveščeni in vsem enotam na položajih v okolici mesta je bilo izdano tudi geslo, pod katerim bodo polkovnika in njegovo spremstvo spoznali ter ga spustili v mesto. Polkovnika pa ni bilo ne predvčerajšnjim, ne včeraj. Šele nocoj je bil prišel in kakor nalašč naletei na oddelček poročnika Ivana Ivanoviča, ki si je od tega srečanja obetal mnogo koristi. Privoščil je tudi majorju Samojedovu, ki mu bo zdaj odklenkalo.

Major Samojedov poročnika ni mogel. Ko je zadnjič izvršil obsodbo nad vojakki brez njegove vednosti, mu je major zagrozil, da bi ga dal obesiti, če bi se položaj ne zaostрил. Tudi s poveljniki čet, ki so prišle v mesto, se poročnik ni razumel. Zato je bil spremembe vesel in discipliniran, kakor se dobremu vojakku spodobi, je pozdravil novega poveljnika.

Polkovnik Belovolov je zelo prijazen, je ugotovil že po nekaj stavkih poročnik. Zdelo se mu je celo, da polkovniku ugaja. Bal se je samo, da bo novi komandant mesta prehitro odšel na mestno poveljstvo, preden bi mogel poročnika dobera spoznati in si ga zapomniti. Zato je po polkovnikovem prihodu vljudno predlagal:

— Dovolite mi, gospod polkovnik, poslati k majorju Samojedovu sla, da bo najavil vaš prihod.

— Ni treba poročnik! — je odgovoril polkovnik, kar je poročnika posebno razveselilo... — Prej bi rad zvedel od vas kaj več o svojih bodočih podrejenih. Zlasti o sedanjem ofocirskem kadru. Skratka, rad bi zvedel podrobnosti o oficirjih in enotah, ki branijo mesto in ki jim bom poveljeval.

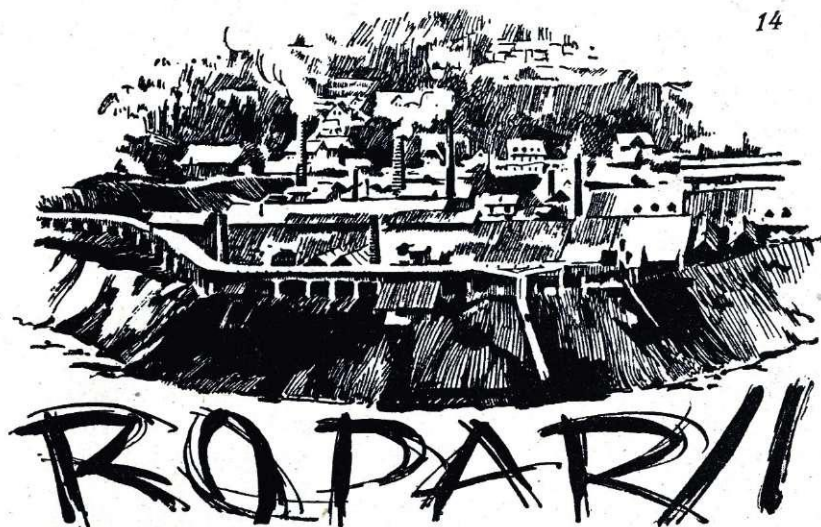
— Ne vem, če bom v tej stvari pooblaščen govoriti z vami, gospod polkovnik, — je zaskrbelo poročnika... — Naj dam v vašem imenu poklicati gospoda majorja Samojedova?

— Majorja Samojedova? Prav o njem bi se rad kaj več pogovoril. Zdi se mi, da ni storil vsega, kar bi lahko...

To je poročniku laskalo.

— Zato bi se rad z vami, ki najbolj poznate razmere v mestu, najprej pogovoril, — je rekel polkovnik.

— Z menoj? — se je začudil poročnik in rekel skromno: — Jaz sem samo poročnik, gospod polkovnik, in morda...

»Trinajst let je starejše kakor vi, če se ne motim, je nadaljeval generalni direktor in hvali vino — »Iz kleti vašega blagopokojnega očeta je. Imam ga še nekaj steklenic... Seveda, samo za najboljše prijatelje!« je poudaril.

Fric pa je razmišljal:

Da je tako odlično vino imel njegov oče?

In ta steklenica je prav gotovo spadala med premičnine, ki so si jih po kupni pogodbi med njegovim očetom in Kranjsko industrijsko družbo skupno z nepremičninami prilastiti ti roparji.

In s tem vinom mu je postregel, ropar.

O, O, O Človek bi zakričal...

S čudnim čustvom je izpil drugo čašo.

Vino je bilo močno. Takega ni bil vajen in že po drugi čaši se ga je začel prijemati.

Tačas pa je Carl Luckmann hvalisal Viktorja Rouarda, mu pel slavospeve o poštenosti in dobroti, o njegovi nesreči, ga opeval kakor da bi ga oropali drugi in bi bili Luckmanni pri vsem, kar se je zgodilo z Rouardi, nedolžni. Šele ko je videl, da se je Frica vino začelo prijemati, je prišel na dan s tistim, kar ga je bolelo.

»Velike težave imamo,« je govoril. »Niti zamisliti si jih ne morete, gospod Fric! Delavci niso več tako pokorni in ubogljivi kakor nekoč. Če ni nad njimi mojstrov in nadzornikov, lenarijo. In kdor lenari, temu se lahko porajajo različne misli, ki lahko našemu delu in podjetnosti škodijo...«

Kam meri s temi besedami? — se je vpraševal Fric.

»Škodijo!« je s poudarkom ponovil, nato pa vprašal: »Poznate krojača Trojarja?«

»Poznam,« je odgovoril Fric, vedel pa takrat še ni, kaj naj bi imel ta krojač opraviti z delavci.

»Vidite,« je nadaljeval direktor pogovor o Trojarju. »Mož se je okužil s protidružbenimi idejami in nam postaja nevaren. Ščuva delavce k neposlušnosti...«

Frica je malo brigalo to »ščuvanje«. Kaj mu mar, ali so delavci poslušni ali neposlušni. On ni lastnik tovarne, ne nadzornik! Vendar je poslušal Luckmanna. Dobro vino, nekdanja last njegovega očeta, ga je zadrževalo, da ni povedal direktorju, kar je mislil. In Luckmann je bil tokrat darežljiv. Odprl je novo steklenico z letnico 1863. Takrat se je Fric rodil.

Pil je in poslušal Luckmanna.

Dne 14. in 15. decembra je bilo (po podatkih prvoborca Franca Dijaka z Bleda — op. p.) konferenca v bližini Slančkov, ki se ga je udeležilo okrog sto petdeset članov Osvobodilne fronte z bohinjsko-blejskega-radovljiškega področja. Na zborovanju so ugotovili, da delujejo že skoro po vseh krajih terenski odbori OF, kjer pa teh ni, delujejo zanesljive trojke. Iz tega vidimo, da se je že takrat na ozemlju, ki ga je kontroliral okupator, ilegalno začela razvijati v okviru OF nova ljudska oblast, ki ni napovedala samo izгона okupatorja, ampak je predstavljala že začetke ljudske demokracije, ki naj bi preoblikovala našo družbo v socialistično v dobro slovenskega in jugoslovanskega delovnega človeka.

Po teh pripravah so še isti dan odšli Stane Bokal in Franc Benigar na Gorjuše, Tomaž Godec v Bohinj, Andrej Zvan-Boris in Stanko Kocjančič pa v Gorje, kjer sta zbrala osemdeset prostovoljcev in jih peljala preko Pokljuk na Gorjuše.

Na Gorjušah so 15. decembra 1941 formirali bataljon, ki je štel 300 partizanov iz Gorij, blejske okolice, z Gorjuš, Koprivnika in iz drugih bohinjskih vasi. Številčno je bil bataljon močan, njegova oborožitev pa je bila slaba. Imeli so le osemdeset pušk različnih znamk in en sam puškomi-traljez.

Dne 16. decembra 1941 je bataljon krenil proti Nomenju. V hiši Janeza Sušnika se je naselil štab, ki sta mu poveljevala Stane Bokal in Franc Benigar. Štab je takoj po zasedbi Nomenja odredil priprave za napad. Porazili so telefonske žice in tako odrezali zvezo nemške posadke na Bistrici s komando in drugimi posadkami na Bohinjski Beli in na Bledu. Podrli so most pred sirarno in na obeh straneh vasi porušili cesto. Alojz Pintar-Gošar in Valentin Gosar z Jerreke pa sta istočasno ponesla povelje za napad v zgornjebihinjske vasi, kjer je zbral Tomaž Godec v vsaki vasi okrog sedemdeset borcev. Pot v Sotesko so zabarikadirali s podrtimi drevesi in skalami (Referat ob proslavi Jes.-Boh. odreda leta 1954 — op. p.).

Vstaja je bila dobro pripravljena in dobro organizirana. Zaradi izdaje pa so Nemci prehitro zvedeli zanjo. Z vsemi razpoložljivimi edinicami in celo s tanki so bliskovito reagirali. Slabo oboroženi borci se tankom niso mogli upirati. Morali so se umakniti. Nad ujetimi partizani so se Nemci maščevali. Ujeta partizana brata Beznika, Senekarjeva s Koprivnika, so vrgli živa v ogenj hiše, ki so jo požgali.

Naslednji dan, dne 17. dec. 1941, pa je Nemce iznenadila vstaja v Gornjesavski dolini.

URADNO OBVESTILO

Uredništvo »Železarja« je prejelo pred zaključkom redakcije sporočilo svojega novega sodelavca Šmirjoklna, v katerem nam ta z veseljem sporoča, da je bila njegova prošnja za spremembo nerodnega priimka dokončno uslišana. Dali so mu prosto izbiro, naj si sam izbere kakšno lepo ime. Šmirjokl si je po večdnem študiju priimkov po telefonskem imeniku izbral blagodneče ime: PEPE GOF-LJA. Uredništvo daje to obvestilo bralcem »Železarja« v vednost, priobčuje pa v današnji številki prvo pismo svojega novega sodelavca:

DRAGI BRALCI!

Nikarte mi zameriti, če sem to pismo spraval skupaj prepozno in ni moglo biti priobčeno že v prvi številki. Saj bi ga navsezadnje lahko, toda med rednim službenim časom ga nisem mogel, nadur je pa za take reči kar škoda, ker bi se v kuverti premalo poznalo. Ko pa mi je urednik postavil nož na tisti konec šitne obleke, kjer je pršit tovarniški zaščitni znak, sem si na tihem dejal: »Pepe, zdaj ga pa le nehaš biksati in začni hitro snubiti kakšno administratorko, da ti bo prepisala tvoje čačke na svojem strojčku.« (No, vidite, saj kar gre. Pravzaprav še nisem nič povedal, pa se je že nabralo nekaj vrstic. Pred seboj imam na mizi pravilnik o honoriranju, zraven mimogrede štejem vrstice, pa gre. Vsaj za pol litra moram spraviti skupaj).

Kakor rečeno, sem iskal tipkario in sem jo tudi našel. Prima punca, jo je saj kaj videti. Zadnje dni je sploh dobre volje, ko je precej shujšala. Zdaj ima samo stopet kil in jo je kar veselje pogledati. Sicer takrat, ko piše na stroj, stroja sploh ne vidim, pa to me ne moti. Skregala se do danes tudi še nisva, le prejšnji teden, ko sem ji svetoval, da bi šla za »Pri-kupno Slovenko« v časopis, mi je vrgla tintnik v glavo. Pa vem, da

»Sami veste,« je govoril direktor Luckmann, »da so se zadnja leta pravila Delovnega reda močno omajala, tudi tista, ki smo jih pred štirimi leti v prid delavstva spremenili. Mnogi delavci nimajo več pravega spoštovanja do predpostavljenh...«

Fric Rouard je dobro poznal pravila Delavskega reda. Ko so ga zaposlili v Upravi Kranjske industrijske družbe, so mu zaupali najprej sprejemanje in odpuščanje delavcev. Ta posel je bil precej nehvaležen. Kakor kak pridigar je moral seznanjati novozaposlene s strogimi pravili Delovnega reda, z dolžnostmi, prekrški in kaznimi. Vse je bilo v tem Delovnem redu, kar je moral delavec sprejeti na znanje in izpolnjevati, le o njegovih pravicah ni bilo niti besede.

Dobro se še spominja Pajerjevega sosed (tistega, ki je malo prej pljunil pred njegovo mizo), ko ga je sprejel na delo in mu prebral Delovni red. Mož se je drznil pripomniti, da ta red govori samo o kazni, prav nič pa o delavskih pravicah. Čudil se je temu, ker je — menda je bilo pred dvanajstimi leti — prišel iz gornjeavstrijskih tovarn, kjer so imeli že leto dni delavske strokovne organizacije. Rekel je, da bi bile potrebne tudi na Savi, da bi z njihovo pomočjo spremenili Delovni red vsaj nekoliko v prid delavcem. Direktor Luckmann, ki je bil slučajno navzoč je vzrotil:

»Organizacije? Na te raje takoj pozabite, če hočete dobiti delo pri nas. In upam, da ne boste toliko predrzni in drugim pravili o teh prekocuških organizacijah, kajti to je prestopok po členu Delovnega reda, ki govori o posledicah rovarjenja proti podjetju. Še enkrat Vas opozarjam, da prekršek tega člena kaznujemo s takojšnjim odpustom. Zapomnite si dobro ta člen, mladi mož!«

Rouard se je začudil, da Luckmann ni delavca takoj odslovil. Šele ko je ponovno prebral delavčeve papirje, je vedel, zakaj direktor tega ni storil. Sedanji Pajerjev sosed je bil odličen strojni ključavničar in so ga takrat nujno potrebovali v novi žeb-ljarni.

»In še to, mladi mož!« je govoril Luckmann delavcu. »Vem, da se mislite prihodnji mesec poročiti. Zato mislite na družino že sedaj, da se ne bo nekoč znašla brez kruha...«

Fric je videl, kako se delavec le s težavo zadržuje, da bi molčal. Roke sta se mu same od sebe stiskali v pesti. Vendar je molčal, le njegove oči so kljubovale. Fricu se je zdelo, da bo delavec zdaj, zdaj zahteval nazaj papirje in se vrnil v Donavice, odkoder je prišel. Ni vedel da priklepa delavca na Savo njegova družica, ki noče v nemške kraje. Zaradi nje je mladi mož molče podpisal, da bo spoštoval in izpolnjeval pravila delovnega reda in da se strinja tudi z mezdjo, ki je bila nižja od tiste, ki jo je prejemal v Donavicah.

Kot nekdanji uradnik, ki je sprejemal delavce na delo, se Fric spominja tudi starega gluhega žebtljarja. Svoj čas je delal v Krupovih tovarnah, kjer so ga zaradi starosti odpustili že leta 1888. Prišel je na Savo in prosil v tovarni za delo, a ga niso hoteli zaposliti. Starec je delal pri okoliških kmetih za hrano, dokler ni leta 1890 začela obratovati nova žebtljarna. Razumel se je na stroje, zato so ga poklicali sami. Tako se je starec vrnil med ropot žebtljarskih strojev, zaradi katerih je bil že v nemških tovarnah oglušil. In ker je bil stari delavec gluhi, ni vselej slišal ali razumel mojstrovih ukazov. To pa je bila težka kršitev delovnega reda in denarne kazni so se množile, da stari žebtljar nekaj mesecev zapored ni prejel niti vinarja zaslužka. Ker je moral jesti, so vzporedno s kaznimi naraščali tudi dolgovi v Kašti, trgovini, ki jo je podjetje ustanovilo po vzoru Zoisev za delavce in jih prisililo z „žitnim denarjem“, z boni, izplačanimi namesto zaslužka, da so morali kupovati le v njej. Dasi se je starec hranil le enkrat dnevno z nezabeljenimi koruznimi žganci in koruznim sokom, se dolgovi ni mogel znebiti. Obupal je. Neko soboto leta 1892 je petinsedemdesetletni žebtljar — menda se je pisal Poglajen — ostal v tovarni. V ponedeljek so ga našli sodelavci obešenega na transmisij-skem kolesu. Njegova smrt je razburila delavce, ki so prišli iz avstrijskih in nemških tovarn. Da bi jih upravni odbor Kranjske industrijske družbe pomiril, je bil prisiljen, da je nekoliko spremenil Delovni red. Spremenilo pa se je le besedilo. Vsebina novega Delovnega reda je ostala ista...

Tudi tisto leto mu je v zvezi z Delovnim redom ostalo v spominu, ko je v rudnikih pod Golico zasulo nekaj rudarjev. Neki ženi je sklad jeklenovca, ki je podsul rudarje, ubil moža in dvanajstletnega sina. Ostala je sama s šestimi nedoraslimi otroki, a ji niso hoteli izplačati moževega in sinovega zaslužka.

Mesec po tej nesreči se je vdova in nesrečna mati napotila na Savo, da bi potožila krivico samemu gospodu generalnemu direktorju. Niso je pustili k njemu, kajti vstop v direktorjevo pisarno je bil navadnim zemljanom prepovedan.

Uboga vdova se je zatekla k Fricu Rouardu, ki je sprejemal in odpuščal delavce. Naneslo je, da je vstopil v Rouardovo pisarno direktor Luckmann.

„Was macht dieses Weib da?“ je vprašal Frica in z neprijaznim pogledom ošvrknil črno oblečeno ženo, ki je sklenila roke, kakor da bi prosila.

„Z vami bi rada govorila, Herr Generaldirektor,“ je rekel Fric.

„Was? Ich habe keine Zeit!“

„Moža in sina ji je zasulo v jami,“ je pojasneval Rouard.

„In kaj morem jaz zato?“ je rekel direktor nemško.

„Izplačati ji nočejo moževega in sinovega zaslužka“, je pojasnil Fric.

„Und?“ je rekel direktor brezbrizno.

„Prišla se je pritožiti k vam,“ je rekel Fric, ki se mu je vdova smilila in pristavil: „Šest nedoraslih otrok ima.“

V Luckmannovih očeh se je utrnila zloba.

„Nisem jih delal jaz,“ je rekel prostaško.

Zena ni razumela, kaj govorita. Najbrž je mislila, da se pogovarjata o njeni zadevi. Fric je videl, da se je v njen obraz začrtalo rahlo zaupanje. Morda je upala, da bosta gospoda krivico, ki so jo storili njej, popravila.

„Kaj naj ji rečem?“ je vprašal Fric, ki je bil včasih tudi Luckmannov tolmač. Generalni direktor Kranjske industrijske družbe je sicer znal slovensko, a se mu je zdelo pod čast, da bi govoril jezik svojih hlapcev. Bil je zagrizen nemčur in si je zaradi tega vneto prizadeval, da bi ponemčil jeseniško dolino.

ni s tem nič hudega mislila! Jaz sem pa tudi za dobro gor vzel. Bil sem sicer plav tja dol do trebuha, vendar sem dosti lepše izgledal kot oni dan, ko me je zasul prah s prazilnih peči in sem odgnal vse pi-jance od »Markota«, ker so mislili, da je prišel kak Marsovec ali pa pošast iz džungle. Bil sem tudi pri fotografu, pa mi je odsvetoval fotografiranje, češ da moj nos ni fotogeničen, ker bi se album ne dal zapreti zavoljo njega. Pa vem, da s tem ni mislil nič hudega, jaz sem pa tudi za dobro vzel. Sicer sem jaz zelo energičen človek; edini, pred katerimi včasih malo popustim, so vse ženske, šoloobvezni otroci in pa moški. Sicer se pa še nikoli nisem kdovekaj ustrašil, razen onega dne, ko sem v nedeljskih hlačah koncem meseca našel cel stotak. Pa sem kar za dobro vzel in ga v oštariji omočil v vincu s predpusno masko »cviček«. Bila je pa res le samo maska, ki se mi je ves dan prekopicvala po trebuhu, kot tiste točke za premisljevanje, ki jih nisem dobil.

Na pustno soboto bi pa naredil kmalu cel škandal na veselici. Le pomislite! Prišel je človek k mizi in mi vpričo vseh zabrusil v obraz, da sem zelo inteligenčen, da se to že celo po tovarni govori. Postal sem rdeč kot sveža redkvica, se stresel kot Janezkove hlače ob koncu šolskega leta, in sem mu za vsak slučaj prisolil eno okoli ušes. Sicer so drugi dejali, da sem ga po krivem, jaz pa le vem, da si ne bom pustil metati v obraz vpričo vseh ljudi kaj takega. Zlobni jeziki so opravljali, češ, da ne razumem te besede, jaz pa sem jim povedal, da na take reči nič ne dam. Nekoč sem se zbal psa pred hišo, pa mi je gospodar dejal: »Kaj ne znate brati na tabli, da pes ne grize?« Jaz pa nazaj: »Jaz že znam brati, samo to ne vem, če pes tudi zna!«

Zdaj moram pa nehati, ker moram sestaviti še nagrobni govor. Popoldne bomo namreč pokopavali Pusta in brez mene take reči kaj-pak ne gredo. Zvečer pa bova z mojo tipkarico slavila njen god. Do prihodnjic SREČNO!

Lep pozdrav od tipkarice France Raglje, zlasti pa od mene, bivšega Šmirjoklna, po novem pa

Pepeta Goflje

Revija godb in pevskih zborov na Jesenicah

Pred tremi leti je pričel delovati v jeseniški občini Svet Svobod in prosvetnih društev, ki si je zadal nalogo, da poživí, poveže in izboljša dejavnost Svobod in prosvetnih društev občine. Da bi bila ta dejavnost čim uspešnejša po vseh panogah kulturne dejavnosti, so bili organizirani razni sosveti. V začetku letošnje sezone si je zadal glasbeni sosvet teh odsekov. Sklical je posvet strokovnih vodij teh odsekov ter osvojil sklep, organizirati v okviru Prešernovega tedna glasbeno revijo, na kateri naj bi nastopili instrumentalni in vokalni ansambli.

Revija naj bi poživila dejavnost pri vseh godbah in pevcih. Da bi se ta dejavnost kontrolirala, je bila izvoljena posebna organizacijska komisija, ki je v dobi priprave na revijo obiskala vse godbe in pevske zборе ter se prepričala o njihovih težavah pa tudi uspehih. Pri vseh ansamblih je bilo opaziti, da je razpis glasbene revije razgibal delo na organizacijskem področju in da je že sama priprava na revijo v veliki meri uspela. Kakor na reviji instrumentalnih ansamblov, je bila tudi na reviji pevskih zborov dvorana polno zasedena. Strokovna komisija in komisija poslušalcev sta ocenili revijo instrumentalnih insamblov takole:

Godba na pibala Svobode Jesenice je s 76 točkami zasedla prvo mesto, godba na pibala Svobode Zirovnica je z 62 točkami osvojila drugo mesto, orkester Svobode Hrušica in tamburaški zbor OKUD Jesenice si s po 59 točkami delila tretje in četrto mesto,

medtem ko je zasedla godba na pibala Svobode Javornik s 57 točkami peto in godba na pibala Svobode Hrušica z 41 točkami šesto mesto. Na reviji je poleg omenjenih ansamblov nastopil izven konkurence tudi orkester Glasbene šole Jesenice, ki je dosegel 73 točk.

Pevski zbori so bili na reviji od strokovne komisije in komisije poslušalcev ocenjeni takole:

Mešani pevski zbor Svobode Jesenice je s 73 točkami zasedel prvo mesto, njemu sledi s 70 točkami moški pevski zbor Svobode Javornik, tretje mesto je dosegel mešani pevski zbor Svobode Zirovnica s 66 točkami, četrto mesto moški pevski zbor Svobode Jesenice s 65 točkami, peto mesto mešani pevski zbor KUD Dovje s 58 točkami, šesto mesto mešani pevski zbor Svobode Hrušica s 53 točkami, sedmo mesto moški pevski zbor Svobode Kranjska gora s 52 točkami in osmo mesto moški pevski zbor KUD Dovje s 50 točkami.

Večina nastopajočih je izbrala sebi primerne komade, žal pa so posegli nekateri po prezahtevnih. Vsi nastopajoči ansambli pa so pokazali na instrumentalni in vokalni reviji velik napredek.

Svet Svobod in prosvetnih društev občine Jesenice, ki je organiziral revije z željo, da poživí v društvi glasbeno dejavnost, je s pomočjo organizacijske komisije, strokovne komisije in komisije občinstva ocenil celotno delovanje posameznih ansamblov in izročil na reviji nastopajočim spominke diplome. Zelja Sveta je bila, naj bi ta revija ne imela tekmovalnega značaja.

Godba UPD Svobode
je pod vodstvom dirigenta
tov. M. Remija
zasedla prvo mesto
Foto Turkar

DELAJSKO zimske športne igre Železarne Jesenice

V dneh od 8. do 9. februarja, 1958 so bile na Hrušici pri Jesenicah in v Planini pod Golico tradicionalne delavsko zimske športne igre našega podjetja. Zanimanje za te igre je bilo v naši železarni precejšnje. Za tekmovalce se je prijavilo okoli 200 tekmovalcev.

1. Teki: Pionirji od 5 do 10 let starosti so tekmovali na 500 m dolgi progi. Prvo mesto je dosegel Pretnar Branko — livarna čas 7,19 min., drugi Zakrajšek Miro — transportni oddelek čas 7,33 min., na tretjem mestu pa je bil Razinger Vinko, Javornik II., čas 8.02 min.

Pionirji od 10 do 14 let starosti so tekmovali na progi dolgi 1 km. Objavljamo rezultate prvih treh tekmovalcev: Cebašek Marjan — zaščitna služba 11,33 min., Žmitek Janez — sindikat 12.32 min. in Boltar Janez — livarna 13.40 minute. — Pri pionirjih naj dodamo še to, da so tekmovali za obrate, v katerih delajo njihovi očetje.

Starejši mladinci 14 do 18 let — dolžina proge 2 km. Prvi Mežnarc Toni — sindikat 14.45 min., drugi Legat Fr. — MIS 15.47 min. in tretji Pezdarnik Drago — MIS 18.02 minute.

Člani v starosti od 18 do 35 let so tekmovali na 10 km dolgi progi. Njihovi rezultati pa so naslednji: prvi Kuljat Valentin — elektro delavnica 43 min. 46 sek., drugi Pogačnik Bogdan — mehanična delavnica 44 min. 24 sek., tretji Pazler Martin — OTK 45 min. 40 sek.

Člani nad 35 let starosti (dolžina proge 5 km): prvi Pogačnik Anton — OTK 31 min. 15 sek., drugi Zemva Lovro — mehanična delavnica 33 min. 17 sek. in tretji Benedičič Mirko — konstrukcijska delavnica 33 min. 04 sek.

Mladinke do 14. leta starosti so tekmovali na 2 km dolgi progi in dosegle naslednje rezultate: prva Černe Živka — mizarna 13 min. 08 sek., druga Demšar Tatjana — sindikat 19 min. 19 sek.

Mladinke od 14. do 18. leta starosti, so prav tako tekmovali na 2 km dolgi progi. Prvo mesto je dosegla Alič Jožica — predelovalni obrati 13 min. 40 sek., medtem ko sta pri članicah od 18. do 35. leta starosti dosegli naslednje uspehe: prva Tušar Jerca — elektro delavnica 18 min. 31 sekund, druga pa je bila Benedičič Mira — konstrukcijska delavnica 26 min. 10 sek.

Tekmovalje v tekih je vodil sodniški zbor, ki so ga sestavljali naslednji člani: Berlisk Slavan, Svetlin Anton, Spec Zvone in Koblar Cveto.

Veleslalom

Pri članicah od 18. do 35. leta starosti je bila najboljša tekmovalka Ojcelj Andreja iz Glavne pisarne, s časom 27,5 min. Njej pa sledita Dreša Bogica — OTK 30,1 min. in Božič Helena — Javornik III. 36,7 min. — Članice nad 35 let starosti: prva Praček Lojzka — Glavna pisarna 26,3 min., druga Pohar Vida — OTK 28,7 min. in tretja

Pohar Šilva, Garaža — gl. pisarna 35,3 min. — Mladinke od 14. do 18. leta starosti pa so dosegle naslednje tekmovalne rezultate: prva Zemva Jelka — sindikat 45 sek., druga Pretnar Olga — sindikat 47,1 sek., tretja Konc Marinka — sindikat 1 min. 13 sek. — Pripominjamo, da je bila proga pri navedenih tekmovaljih dolga 400 m, mladinci od 14. do 18. leta starosti pa so tekmovali na progi za isto dolžino. Njihovi rezultati so naslednji: Kliner Andrej — jeklarna 22,5 sek., 2. Detiček Fric — MIS 53,6 sek. in tretji Limovšek Boris — MIS 23,9 sek. — Mladinci od 10. do 14. leta starosti: prvi Kobentar — sindikat 23,6 sek., drugi Šmitek Janez — sindikat 23,8 sek. in tretji Noč Franc — Javornik I. 24 sek. — Dolžina proge za pionirje od 5. do 10. leta starosti je bila 300 m. Prvi je bil Pesjak Boris — OTK 36,1 sek., drugi Razinger Vinko — Javornik II. 45,7 sek. in tretji Pretnar Branko — livarna 1 min. 34,3 sek.

Člani nad 35 let starosti so tekmovali na progi, dolgi 800 m. Prvi je bil Bertonec Jože — mehanična delavnica 37,3 sek., drugi Praček Ciril — Plavž 37,4 sek. in tretji Miceli Marjan — MIS 40,9 sek. — Člani od 18. do 35. leta starosti (dolžina proge 800 m): prvi Prestor Žiga — glavna pisarna 35,2 sek., drugi Hutar Zvone — livarna 35,5 sek. in tretji Vister Ožbi — mehanična delavnica 38,6 sek. —

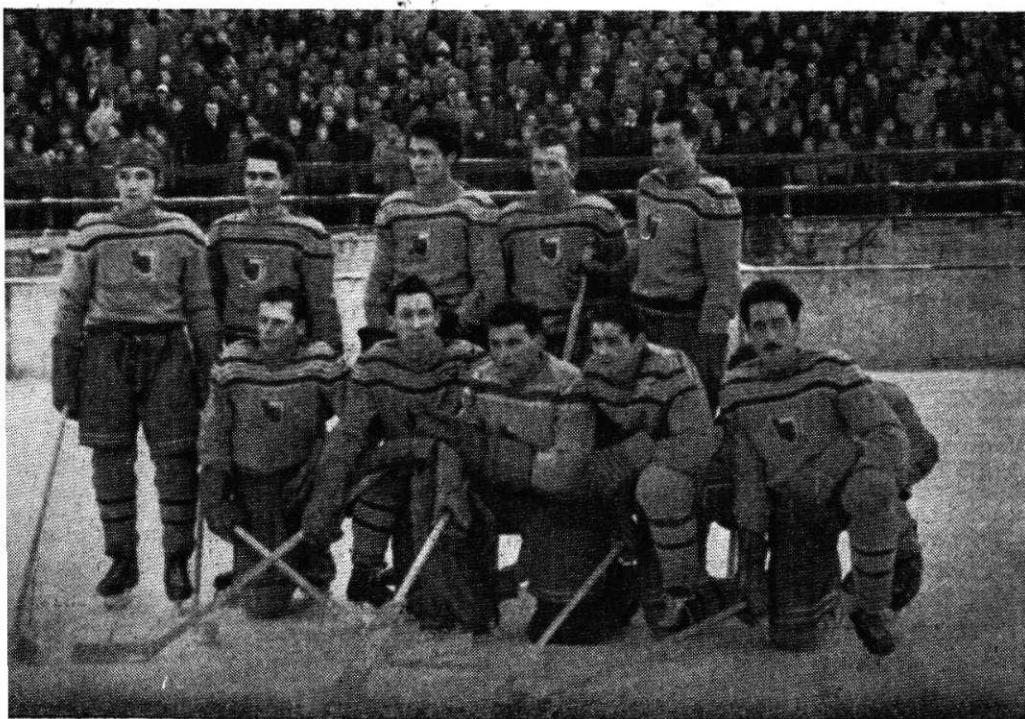
Tekmovalje v veleslalomu je vodil sodniški zbor, vodja zbora je bil Berlisk Slavan; sodelovali pa so še: Tušar Bogo, Znidar Emil in Spec Zvone.

Tekmovalje v skokih na 35 m skakalnici na Hrušici

Člani nad 35 let starosti: Pogačnik Tone — OTK 154,4 točke, dolžina skokov 14,5 in 15 m; člani od 18. do 35. leta starosti: 1. Kavalar Boštjan — transportni oddelek 194,8 točke, dolžina skokov 22,5 in 20 m; 2. Razinger Ljubo — promet 186,7 točke, dolžina skokov 19,5 in 19 m; 3. Rajhman Rudi — mehanična delavnica 184,2 točke, dolžina skokov 18 in 18 m. — Starejši mladinci od 14. do 18. leta starosti: 1. Zajc Ludvik — MIS 194 točk, dolžina skokov 18 in 19 m; 2. Samar Ivan — Javornik III. 184,4 točke, dolžina skokov 19,5 in 18,5 m; 3. Bizjak Franc — MIS 178,6 točke, dolžina skokov 18,5 in 20 m. — Mlajši mladinci od 10. do 14. leta starosti: 1. Smolej Stanko — Javornik III. 181,7 točke, dolžina skokov 17,5 in 16 m; 2. Ramuš Branko — Javornik I. 164,1 točke, dolžina skokov 15,5 in 16 m; 3. Gale Anton — Martinarna 155,2 točke, dolžina skokov 15,5 in 15,5 m.

Naši tekmovalci na zimskih športnih igrah metalurgov v Zenici

Ob zaključku redakcijenašega lista smo prejeli obvestilo o zimskih športnih metalurških igrah v Zenici. Naš kolektiv zastopa na tem tekmovalju 14 tekmovalcev, in sicer bo 5 tekmovalcev tekmovalo v smuku, 5 v tekih in 4 v skokih. Več o tem tekmovalju in o doseženih uspehih naših tekmovalcev bomo poročali v naslednji številki Železarja.

Jeseniški hokejisti spet državni prvaki.

V tekmovalju zvezne hokejske lige so premagali vse svoje nasprotnike. Količnik golov pa je 63:3 v njihovo korist

Foto: Torkar

*
*

Vesti

PREKLIC

Podpisana Zvezda Anica, gospodinja z Jesenic, Savsko nabrežje št. 1, obžalujem in preklicujem neresnične trditve, ki sem jih izrekla napram Novak Tereziji, gospodinja z Jesenic, Savsko nabrežje št. 5 ter se ji zahvaljujem, da je odstopila od nameravane tožbe.

Zvezda Anica
Jesenice, Savsko nabrežje

PREKLIC

Podpisana Ravnika Francka, zaposlena v Železarni in stanujoča na Jesenicah, Toneta Čufarja c. 2, preklicujem in obžalujem vse, kar sem žaljivega govorila o tov. Petaču Cirilu na seji HS dne 12. februarja 1958 in se mu zahvaljujem, da je opustil kazensko tožbo.

Ravnika Francka,
Jesenice, Toneta Čufarja cesta 2

PREKLIC

Preklicujemo veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno, ki se glasijo na imena: Dežman Franc, gradbeni mizarji; Gregorič Franc, Javornik I; Štimac Peter, šamotarna; Vukosavljevič Ljubo, Javornik III; Simovič Žarko, OTK; Hriberšek Martin, hladna valjarna; Margič Franjo, prometni oddelek.

ZAHVALA

Ob smrti dobrega očeta, starega očeta in brata

FRANCA JUSTINA

se najtopleje zahvaljujem vsem, ki so mu pomagali lajšati trpljenje, zlasti pa zdravnikom, ki so storili vse, da bi ga ohranili pri življenju, med njimi predvsem dr. Nose, dr. Rosensteinova, dr. Sajović in dr. Jenko.

Iskrena hvala tudi vsem darovalcem cvetja, vsem ki so ga spremili k počitku in vsem, ki so ob težki izgubi sočustvovali z nami.

Žalujoče hčerke
Anica in Milka z družinami

ZAHVALA

Podpisani Janez Avguštin, zaposlen na prometnem oddelku Železarne Jesenice, se iskreno zahvaljujem sindikalnemu odboru prometnega oddelka in celotnemu kolektivu za denarno pomoč, poklonjeno mi za časa bolezni.

Janez Avguštin, prometni oddelek

ZAHVALA

Ob težki izgubi nenadomestljive ljubljene žene in skrbne drage mame

FRANCKE JEZERŠEK
roj. Dolinar

z Javornika, katere plemenito srce je po težki, zavrtni bolezni dne 2. februarja 1958 prenehalo utripati, se najiskrenejše zahvaljujem vsem prijateljem, znanem, sorodnikom, godbi na pihala, pevcem za ganljive žalostinke, kakor tudi sodelavcem in vsem ostalim za spremstvo na njeni zadnji poti.

Posebno zahvalo smo dolžni zdravstvenemu osebju Jeseniške bolnišnice in ambulant, ki so ji lajšali bolečine in tako požrtvovalno skrbeli zanjo, nadalje članom TVD „Partizan“ na Javorniku, ki so jo ponesli k zadnjemu počitku na pokopališče na Koroško Belo.

Zahvaljujemo se tudi vsem sostanovalcem, ki so nam priskočili v teh težkih časih na pomoč in še posebej Mariji in Angeli Čadež iz Srednje vasi, ki sta za časa njene bolezni nudili toliko pozornosti in sočustva.

Vsem darovalcem vencev najlepša hvala.

Žalujoči: mož Ludvik; družine: Dolinar Milan, Kuraš Miluška, Köllner Dragica, Jezeršek Niko.

ZAHVALA

Ob težki in nenadomestljivi izgubi naše drage hčerkice in sestrice

METKE REPE

se najiskrenejše zahvaljujem vsem, ki so sočustvovali z nami in nam ob tem težkem trenutku stali ob strani. Posebna zahvala vsem sostanovalcem za nudeno nam pomoč, posebej pa se zahvaljujem primariju dr. Brandstetterju, dr. Vidaliju, dr. Tancerju in strežnemu osebju otroškega oddelka jeseniške bolnišnice za skrb in nego v času njene bolezni. Prav tako se zahvaljujem organizacijam ZVVI Jesenice, SZDL, ZB, RK, ŽD, Tabornikom »Rodu Jeklarjev«, Upravi in gojencem Doma Titove mladine, Ravnateljstvu nižje gimn. za otroke padlih borcev v Ljubljani, Jeseniški godbi. Iskrena zahvala tudi vsem darovalcem vencev in šopkov ter vsem, ki so našo drago Metko spremili na njeni zadnji poti v prerani grob ter se od nje poslovili. Iskrena hvala.

Žalujoči: mama, očim, brat Jože,
sestra Marija s hčerko Sonjo in
ostalo sorodstvo.

POPRAVEK

V 1. letošnji številki sta se vrinili dve neljubi tiskovni pomoti. V članku „Ob dnevu JLA so razvili nov prapor“ na strani 16 bi moralo biti navedeno, da je moški pevski zbor DPD „Svoboda“ Javornik zapel nekaj partizanskih pesmi. Sliko z naslovom „Sleme, v ozadju Skrlatica“ je izdelal tov. Jože Krčelj in ne Krmelj, kakor je bilo pomotoma objavljeno pri podpisu k sliki na strani 31.

Železar — Glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice. Februar št. 2. Leto VII. Izdaja tovarniški odbor sindikalne podružnice ŽJ. Odgovorni urednik Vovk Živan, Industrijska cesta 6. Ureja uredniški odbor: Dolinar Andrej, Pintar Anton, Saksida Ivan, Budja Milan, Varl Jože, Treven Franc, ing. Marolt Milan, Noč Miro, ing. Sešek Pavle, Tori Ljubo, Žagar Edo. Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja«, Tehniški muzej Železarne Jesenice, telefon 271. Dopise in fotografije pošljite na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo. Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. Klišeje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju. — Naslovna in zadnja stran ovitka sta delo akademskega slikarja J. Torkarja. Fotografijo na naslovni strani je izdelal Slavko Smolej.

